

VANHEMMUUS SUOMESSA

Susanna Haapajoki g15324

Anu Ojala g13181

Opinnäytetyö, kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Pohjoinen, Oulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) +

LTO:n virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Haapajoki Susanna & Ojala Anu. Opas vanhemmuudesta Suomessa. Oulu, kevät 2012. 46s., 1liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Pohjoinen Oulu. Sosiaali-alan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + Lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyönä teimme selkeäsanaisen ja informatiivisen tuotteen Oulun kaupungin maahanmuuttajapalveluiden käyttöön. Tuotteen aiheena on vanhemmuus Suomessa ja se toteutettiin opasvihkon muodossa. Opas on suunnattu erityisesti kolmansista maista Ouluun saapuneille maahanmuuttajavanhemmille.

Oppaassa on tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta. Oppaassa kerrotaan, mitä Suomessa yleisesti käsitetään perheellä, vanhemmuudella ja lapsuudella. Keskeisiksi teemoiksi nousivat lapsen oikeudet, vanhemman oikeudet ja velvollisuudet sekä lapsen perushoitoon ja kasvatukseen liittyvät asiat. Oppaan tavoitteena on tukea maahanmuuttajaperheiden kotoutumista.

Raportti kertoo opinnäytetyön lähtökohdista, tarkoituksesta ja tavoitteista. Raportti sisältää teoriaosuuden, johon oppaan sisältämät tiedot perustuvat. Lisäksi raportissa kuvataan tuoteprosessin vaiheita, sekä pohditaan prosessin aikana esiinnousseita ajatuksia ja oppimiskokemuksia.

Asiasanat: Maahanmuuttajat, kotoutuminen, perhe, lapsuus, vanhemmuus, produktiot

ABSTRACT

Haapajoki Susanna & Ojala Anu. A guide to parenting in Finland. Oulu, Spring 2012. 46 pages, 1 appendix. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences, Diak North, Degree Programme in Social Services. Degree: bachelor of social services + Kindergarten teacher qualification.

The purpose of the thesis was to complete a clearly worded and informative product for the immigrant services of the city of Oulu, Finland. The subject of the product is parenting in Finland and it was realized in the form of a guidebook. The guide is specifically targeted for immigrant parents who have arrived in Oulu from third world countries.

The guide contains information about the Finnish society. The guide explains what is generally understood as a family, parenting and childhood in Finland. The central themes became the rights of a child, the rights of a parent and issues concerning responsibilities of basic care and upbringing of children. The goal of the guide is to support and aid the social integration of immigrant families.

The report explains the starting point, the meaning and the goals of the thesis. The report contains a theoretical part, on which the information within the guidebook is based. Additionally, the report describes the different stages of the process of making the product and also discusses the thoughts and learning experiences that came up during the process.

Keywords: immigrants, social integration, family, childhood, parenting, productions

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ.....	2
ABSTRACT.....	3
1 JOHDANTO.....	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT.....	9
2.1 Aiheen valinta.....	9
2.2 Tuotteen yhteistyökumppani ja kohderyhmä.....	10
3 PERHE JA YHTEISKUNTA.....	11
3.1 Perheiden määrittelyä.....	11
3.2 Agraaliyhteiskunnasta jälkiteolliseen yhteiskuntaan.....	13
3.3 Jälkiteollinen nyky-yhteiskunta.....	16
4 VANHEMPANA JÄLKIMODERNISSA YHTEISKUNNASSA.....	19
4.1 Vanhemmuuden määrittelyä.....	19
4.2 Vanhemmuutta ohjaavia tekijöitä.....	20
4.3 Vanhemman roolit ja tehtävät.....	22
4.4 Voimavaroja ja tukea vanhemmuuteen.....	25
5 LAPSI JÄLKIMODERNISSA YHTEISKUNNASSA.....	26
5.1 Arvokas lapsi ja lapsuus.....	26
5.2 Lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen perusedellytykset.....	28
5.3 Lapsen kasvu ja kehitys.....	30
6 TUOTEPROSESSI.....	33
6.1 Tuotteen tarkoitus ja tavoite.....	33
6.2 Tuotteen suunnittelu.....	34
6.3 Tuotteen toteutus ja arviointi.....	36
7 POHDINTA.....	38
LÄHTEET.....	42

LIITE 1

1 JOHDANTO

Suomalainen yhteiskunta on muuttunut paljon viime vuosisatojen aikana. Suomessa on yhä monimuotoisempia perheitä. Näkemykset perheestä, sukupolvi- ja sukupuolisuhteista, vanhemmuudesta ja lapsuudesta ovat muuttuneet yhteiskunnallisten muutosten myötä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 9–10, 92–99.) Suomesta on tullut yhä monikulttuurisempi maa. Maahanmuuttajat ovat rikastuttaneet suomalaisia perhekäsityksiä tuoden kotimaasta omia käsityksiään.

Suomi on ollut varsin homogeeninen maastamuuttomaa aina 1990-luvulle saakka, jolloin Suomeen alkoi vähitellen saapua maahanmuuttajia. 2000-luvun edetessä maahanmuutto on lisääntynyt. Kuitenkin Suomessa on edelleen vähän maahanmuuttajia muihin Pohjoismaihin verrattuna. (Susi & Heikkilä 2011, 1–2; Tilastokeskus 2011a.)

Vuonna 2009 Suomessa oli yhteensä 190 000 henkilöä, jotka olivat sekä syntyneet ulkomailla että puhuivat äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Noin kaksi kolmasosaa maahanmuuttajista on tullut Suomeen Euroopan ulkopuolelta, eli kolmansista maista, ja heidän määränsä kasvaa koko ajan. (Susi & Heikkilä 2011, 1; Tilastokeskus 2011a.)

Tavallisimpia Suomeen muuttosyitä ovat perhesuhteet, työ ja opiskelu. Suomeen tullaan myös paluumuuttajina ja humanitäärisistä syistä. Humanitäärisen maahanmuuton osuus on vuosittain noin 10–20 % kaikkien maahanmuuttajien määrästä, ja luku kasvaa koko ajan. Humanitäärisellä maahanmuutolla tarkoitetaan Suomeen saapuneita kiintiöpakolaisia, turvapaikanhakijoita ja pakolaisten kanssa Suomeen muuttaneita perheenjäseniä. (Väestöliitto 2012.)

Länsimaiden ulkopuolelta saapuvalla maahanmuuttajalle yhteiskuntaolot ja kulttuuri uudessa maassa ovat hyvin erilaisia. (Alitolppa-Niitamo 1993, 31–33.) Eri yhteiskuntien välillä käsitykset arvoista, uskonnosta, yksilön suhteesta yhteisöön, valtasuhteista, sekä ajasta vaihtelevat hyvin paljon. Ne näkyvät yhteis-

kunnan toiminnassa ja rakenteissa, esimerkiksi lainsäädännössä. Useissa maissa uskonto määrittää pitkälti yhteiskunnan toimintaa. (Räty 2002, 54–65.)

Suuri ero kulttuurien välillä voi ilmetä yksilön ja yhteisön välisessä suhteessa. Kulttuurit voidaan jakaa yksilökeskeisiin eli individuaalisiin ja yhteisöllisiin eli kollektiivisiin kulttuureihin. Kaikissa kulttuureissa on molempia piirteitä. Yhteiskunnan taloudellinen tilanne vaikuttaa siinä vallitsevaan kulttuuriin. Kulttuureissa käsitykset perheestä sekä yksilön ja valtion suhteesta ovat erilaisia. Individuaalisessa kulttuurissa korostetaan ihmisen yksilöllisyyttä, hänen omia valintojaan ja tarpeitaan. Yhteisön merkitys on vähäinen ja perheet ovat yleensä pieniä ydinperheitä. Individuaalisessa yhteiskunnassa ihmiset ovat tasa-arvoisia ja kaikilla on vastuu toimia yleisesti sovittujen sääntöjen ja arvojen mukaan. (Räty 2002, 57–60.)

Kollektiivisessa kulttuurissa ihminen nähdään yhteisönsä jäsenenä. Perheen ja yhteisön etu menee yksilön tarpeiden edelle. Kulttuurien välillä myös käsitykset lapsesta ja lapsen kasvatuksesta ovat erilaisia. Individuaalisessa kulttuurissa lapsi nähdään itsenäisenä toimijana ja lapsuus arvokkaana. Kollektiivisessa kulttuurissa lasta kasvatetaan autoritäärisesti ja osaksi yhteisöä. Kollektiivisen kulttuurin näkökulmasta ihminen jää länsimaiden individuaalisessa kulttuurissa yksin. Eri kulttuurien välillä on eroja myös ihmisten välisissä valtasuhteissa. Valtarakenteet voivat ilmetä niin yhteiskunnallisella kuin yhteisöjen välisellä tasolla. Ne voivat näkyä esimerkiksi sukupolvien ja sukupuolten välillä. Yhteiskunnissa, joissa korostetaan tasa-arvoa, valtasuhteiden ei haluta näkyvän selvästi. (Räty 2002, 57–65.)

Maahanmuuttajaperheen sopeutuminen uuteen yhteiskuntaan on aina haastavaa. Mitä lähempänä maahanmuuttajaperheen oma kulttuuri on uuden asuinmaan kulttuuria, sitä helpompaa sopeutuminen tavallisesti on. (Räty 2002, 57–59.) Sopeutumiseen vaikuttavat myös maahanmuuttajan elämäkokemukset, muuton syyt, ikä ja oma aktiivisuus. Perheenjäsenten sopeutumista helpottaa tavallisesti omasta perheestä ja etnisestä yhteisöstä saatava tuki, sekä kontaktit valtaväestöön. Valtaväestön positiivinen suhtautuminen maahanmuuttajia kohtaan edistää sopeutumista. (Alitolppa-Niitamo 1993, 29–32, 92–94.)

Maahanmuutto aiheuttaa muutoksia perheissä. Sukupuolten ja sukupolvien väliset roolit voivat muuttua, samoin kuin perheen tavat. Perheen jäsenet sopeutuvat uuteen kulttuuriin yksilöllisesti. Maahanmuuttajat elävät transkulturaatiota. Kahden erilaisen kulttuurin välissä he muokkaavat identiteettiään ja käsityksiään uudelleen. Toivottavana sopeutumismallina pidetään maahanmuuttajien integroitumista uuteen yhteiskuntaan niin että heistä tulee kaksikulttuurisia. (Alitolppa-Niitamo 1993, 31–33, 92.)

Maahanmuuttajien on tärkeää säilyttää uudessa yhteiskunnassa oma kieli ja kulttuuri, sekä opettaa niitä myös lapsilleen. (Alitolppa-Niitamo 1993, 31–33.) Maahanmuuttajavanhempien on hyvä tuntee suomalaista yhteiskuntaa, jotta he osaavat toimia siinä ja kasvattaa lapsiaan sen jäseniksi. Ikäläisen, Törrösen & Martiskaisen (2003) mukaan maahanmuuttajavanhemmat ovat kokeneet tarvitsevansa tietoa arkielämän käytännöistä, esimerkiksi toimeentulosta, lastenhoidosta ja kasvatuksesta. (Alitolppa-Niitamo & Söderling 2005, 10–11, 45–47; Anis 2008, 43–45)

Laadimme kolmansista maista, eli Euroopan ulkopuolelta saapuville maahanmuuttajavanhemmille oppaan kotoutumisen tueksi. Oppaassa kerrotaan vanhemmuuteen liittyvistä asioista Suomessa. Haluamme tukea tuotteella maahanmuuttajien vanhemmuutta ja toimintakykyä arjessa. Vanhemmuus suomalaisessa yhteiskunnassa on erilaista kuin Euroopan ulkopuolella. Maahanmuuttajien on tärkeää saada monipuolista tietoa uudesta yhteiskunnasta, jotta he voivat toimia siinä tasavertaisina ja aktiivisina jäseninä. Maahanmuuttajien oikeutta riittävään tietoon turvaa myös kotouttamislaki (493/1999).

Raportissa kerromme tarkemmin työmme lähtökohdista, tarkoituksista ja tavoitteista. Sen jälkeen olemme kirjoittaneet teoriaosuuden, johon oppaan sisältämät tiedot perustuvat. Lisäksi kuvaamme oppaan valmistusprosessia. Lopuksi pohdimme opinnäytetyöprosessin aikana esiin nousseita ajatuksia ja oppimiskokemuksia.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyön aiheen valitsimme meitä, opinnäytetyöntekijöitä, kiinnostavien aiheiden pohjalta. Halusimme tehdä työelämälähtöisen opinnäytetyön. Olemme molemmat kiinnostuneita lasten ja perheiden parissa tehtävästä sosiaalialan työstä, josta meillä on kokemusta työelämän ja harjoitteluiden kautta. Koemme lasten ja perheiden, erityisesti vanhempien tukemisen yhteiskunnallisesti tärkeäksi. Lisäksi suoritamme molemmat lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden, joten aiheemme tulee liittyä varhaiskasvatusikäisiin lapsiin tai heidän perheisiin.

Koemme myös maahanmuuttajatyön mielenkiintoiseksi. Ajattelemme, että maahanmuuttajien sopeutuminen ja kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan on erittäin tärkeää. Maahanmuuttajille kuuluu tasa-arvoinen jäsenyys valtaväestön kanssa. Kotoutuminen uuteen maahan on usein hyvin haastavaa ja tuen tarve voi olla suuri. Kokemus on aina yksilöllinen ja kotoutumisen onnistuminen riippuu useasta asiasta. Suomalainen yhteiskunta näyttäytyy sitä vieraampana mitä erilaisemmasta kulttuurista maahanmuuttaja tänne saapuu.

Suoritimme molemmat kansainvälisen vaihdon ulkomailla. Vaihtokohteena olivat kehitysmaat. Toinen meistä oli vaihdossa Aasiassa ja toinen Afrikassa. Ulkomailla suoritettuna harjoittelun aikana mielenkiintomme monikulttuurista työtä kohtaan kasvoi. Vaihdon aikana saimme kokea, kuinka erilaisia kulttuurivaihtelut maiden välillä voivat olla. Koimme, miltä tuntuu olla itse vieraana uudessa maassa. Huomasimme, että maan kulttuurin ja tapojen tunteminen helpottaa sopeutumista.

Opinnäytetyön aihetta suunnitellessa pohdimme, olisiko tarjolla sellaista aihetta, jolla voisimme tukea sekä lapsiperheitä että maahanmuuttajia. Nuo aiheet olivat sosiaalityön alueita, jotka meitä kiinnostavat ja joihin haluamme vaikuttaa. Lisäksi koemme, että haluamme kehittää omaa ammatillista osaamistamme juuri näillä alueilla. Otimme yhteyttä Oulun kaupungin maahanmuuttajapalveluiden

ohjaajaan sekä Kansainvälisen toimintakeskuksen työhönvalmennuksen kehittäjään. Heidän kanssaan keskustelimme mahdollisista opinnäytetyön aiheista. Keskusteluissa nousi esille maahanmuuttajatyössä ilmennyt selkeä tarve materiaaliin, joka tukee maahanmuuttajavanhempien vanhemmuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomessa vanhemmuus, käsitykset lapsesta ja kasvatuskäytännöt ovat erilaisia kuin kolmansissa maissa. Suomessa vanhempien toimintaa ohjaavat vahvasti lait ja tutkittu tieto lapsen kehityksestä.

2.2 Tuotteen yhteistyökumppani ja kohderyhmä

Maahanmuuttajien kotoutumista Suomeen pidetään tärkeänä. Maahanmuuttajien oikeuksia kotoutumiseen, valinnanvapauteen ja tasa-arvoiseen asemaan uudessa yhteiskunnassa turvataan myös laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta (493/1999). Laissa säädetään valtion ja kunnan velvollisuudesta edistää maahanmuuttajien kotoutumista uuteen yhteiskuntaan niin, että heillä on siinä toimimiseen tarvittavat tiedot ja taidot. Maahanmuuttajilla on oikeus saada tietoa omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.)

Oulussa maahanmuuttajien kotouttamistoimista suuri vastuu on Oulun kaupungin maahanmuuttajapalveluilla, jonka työvälineeksi valmistimme tuotteen. Tuotteen kohderyhmänä ovat maahanmuuttajapalveluiden asiakkaat. Tuote on ennen kaikkea suunnattu vanhemmille, jotka ovat muuttaneet Suomeen pienten lastensa kanssa Euroopan ulkopuolelta. Maahanmuuttajapalvelut kuuluvat Oulun kaupungin vastaanottamille, oleskeluluvan ja kuntapaikan saaneille pakolaisille ja paluumuuttajille. (Oulun kaupunki i.a.) Uuden lakimuutoksen ansiosta myös muilla maahanmuuttajilla on halutessaan mahdollisuus saada kotoutumista tukevia palveluita. Turvapaikanhakijoille, joilla ei vielä ole pakolaisstatusta, ovat palvelut siinä vastaanottokeskuksessa, johon he kuuluvat. (Paananen, Jani henkilökohtainen tiedonanto 15.1.2012.)

Oulun kaupungin maahanmuuttajapalvelut ovat maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyviä lakisääteisiä sosiaali- ja terveystalveluja. Paluumuuttajat ovat oikeutettuja palveluihin puolen vuoden ajan ja pakolaiset kolmen vuoden ajan. Sen jälkeen he kuuluvat alueellisten palveluiden piiriin. Maahanmuuttajapalvelut hoitaa asiakkaiden vastaanottojärjestelyitä, sekä tarjoaa heille kotoutumistalveluita. (Oulun kaupunki i.a.)

Maahanmuuttajapalvelut järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Se myös ohjaa ja neuvoo asiakkaita muiden palveluiden, esimerkiksi päivähoidon, tulkkauspalveluiden ja Kansainvälisen toimintakeskuksen piiriin. Lisäksi maahanmuuttajapalvelut tarjoaa maahanmuuttajille ensimmäisinä kotoutumisvuosina psykososiaalista tukea. Maahanmuuttajapalveluissa on saatavana sosiaalityöntekijöiden, ohjaajien, kodinhoitajien, etuuskäsittelijöiden, sekä terveydenhoitajien ja lääkäreiden palveluja. (Oulun kaupunki i.a.)

3 PERHE JA YHTEISKUNTA

3.1 Perheiden määrittelyä

Perheelle ei ole olemassa tiettyä määritelmää tai mallia. Perhe merkitsee eri ihmisille erilaisia asioita. Kaikki perheet ovat erilaisia muodoltaan ja merkityksiltään. Perhemuodot ovat käyneet yhä moninaisemmiksi, joten perheiden määrittely on entistä haastavampaa (Paajanen 2007, 7). Perhettä voidaan määrittellä perheen yksilöiden näkökulmasta. Jokainen perheenjäsen kokee perheen ja siihen kuuluvat jäsenet omalla tavallaan. (Ritmala, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 2009, 22–23.)

Perhettä voidaan määrittellä yksilön ja yhteiskunnan välisen suhteen näkökulmasta. Perhe on yhteiskunnallinen instituutio, jolla on tärkeä merkitys yhteiskunnan toimivuuden ja jatkuvuuden kannalta. Perheen tehtäviä ovat kautta aikain olleet biologiset, tuotannolliset, kasvatukselliset ja koulutukselliset tehtävät.

Lisäksi perheillä on sosialisatioon liittyviä tehtäviä. Yksilöiden näkökulmasta perheillä on sosiaaliseen asemaan ja tunteisiin liittyviä tehtäviä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 10.)

Perhesosiologien mukaan perheeseen liitetään ainakin viisi asiaa. Niitä ovat kahden henkilön välinen parisuhde, jolla käsitetään sekä seksuaalisuuden, vallan ja rakkauden järjestelmä. Perheellä tarkoitetaan saman katon alla asuvia perheenjäseniä. Perheellä on yhteinen talous, jossa tehdään töitä perheenjäsenten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Perheellä tarkoitetaan sukupolvien välistä suhdejärjestelmää, johon kuuluu suvun jatkaminen, perheenjäsenistä huolehtiminen ja lastenkasvatusvastuu. Lisäksi perhe on osa laajempaa sukulaisuusverkostoa. (Ritmala ym. 2010, 23.)

Virallisen ja ajankohtaisen määritelmän perheestä tekee vuosittain tilastokeskus. Viimeisimmän tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat kaksi avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä suhteessa elävää henkilöä, joilla on joko yhteisiä tai toisen puolison lapsia. Perheen muodostaa myös yksi vanhempi lapsineen tai lapseton pari, joka on avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa. Myös samaa sukupuolta olevat henkilöt voivat nykyisin rekisteröidä parisuhteensa. (Tilastokeskus i.a.)

Samassa asuntokunnassa asuvat perheen ulkopuoliset henkilöt eivät kuulu perheeseen, vaikka he ovat sukulaisia. Perheeksi ei lasketa sisaruksia tai serkkuja, jotka asuvat yhdessä. Yksin tai samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa asuvaa ei lasketa perheeksi. Perheeksi lasketaan kuuluvaksi korkeintaan kaksi perättäistä sukupolvea. Jos asuntokunnassa sukupolvia asuu useampi, perheen muodostaminen aloitetaan nuorimmasta sukupolvesta. Esimerkiksi perheeseen ei katsota kuuluvaksi anoppia, ellei hänellä ole asunnossa myös puolisoa. (Tilastokeskus i.a.)

Perheet ovat aina aikakaudelleen ja sen kulttuurille tyypillisiä. Perheet heijastavat yhteiskunnan tilaa ja arvoja. Perhe on vuorovaikutussysteemi yhteiskunnan ja yksilöiden välissä. Yhteiskunnan taloudelliset ja poliittiset järjestelmät vaikuttavat perheiden rakenteisiin ja yksilöiden hyvinvointiin (Ritmala 2009, 23). Perhe

on monialainen vuorovaikutussysteemi sen jäsenilleen. Jokaisella aikakaudella on vallinnut erilainen näkemys perheestä, sukupolvi- ja sukupuolisuhteista, vanhemmuudesta ja lapsesta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 9–10, 92–99.) Jalilinojan (1985) mukaan käsitykset perheestä voidaan jakaa familistisiin ja individualistisiin sen mukaan, korostetaanko siinä perheen pysyvyyttä vai yksilön oikeuksia. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 56.)

Perheissä elää myös historia, sillä kulttuuri on syntynyt yhteiskunnan kehittymisen myötä (Rönkkö & Rytönen 2010, 4.) Suomalainen yhteiskunta on muuttunut ja kehittynyt voimakkaasti viime vuosisatojen aikana. Yhteiskunnan rakenne, poliittiset suhdanteet ja kulttuuri-ilmapiiri on muuttunut. Yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet perheisiin monella tapaa. Perheiden elämäntavat, rakenne ja elintaso ovat muuttuneet. Yhteiskunnalliset ongelmat ovat muuttuneet, samoin kuin sosiaalipolitiikkakin, jolla perheiden ongelmiin pyritään vastaamaan. Jotta voi ymmärtää tämän hetken yhteiskuntaa ja perheitä, on tunnettava niiden syntyä. (Karisto, Takala & Haapola 1999, 11–12.)

3.2 Agraaliyhteiskunnasta jälkiteolliseen yhteiskuntaan

Vielä muutama vuosisata sitten Suomessa elettiin maatalousyhteiskunnassa, jossa perheet elivät omavaraistalouksissa. Perheissä tuotettiin itsenäisesti niin perusturva kuin palvelutkin. Vanhusten hoidosta ja lasten kasvatuksesta huolehdittiin perheissä. Aikakaudelle tyypillinen oli yhteisökulttuuri, sillä toimeentulon turvaaminen edellytti vahvaa yhteistyötä. (Vilén ym.2006, 58.)

Perhekäsitys oli laaja ja perheeseen kuuluivat sukulaiset sekä palvelusväki. Perheisiin syntyi paljon lapsia, sillä toimeentulon turvaamiseksi myös heitä tarvittiin työvoimaksi. Kuitenkin köyhyyden ja puutteellisten hygienioiden vuoksi perheissä myös lapsikuolleisuus oli suurta. Yhteiskunnallisia normeja kansalle sääti kirkko. Perheissä vallitsi patriarkaalinen työnjako. Isännillä oli valta päättää kaikista perheen asioista. Isännillä oli holhousvalta tyttäristään, kunnes he menivät naimisiin. Tuon jälkeen naiset olivat aviomiehensä omaisuutta. (Rönkkö & Rytönen 2010, 11–12)

Naisen tehtävä oli hoitaa ja kasvattaa lapsia sekä huolehtia kodista. Valtasuhde näkyi myös sukupolvien välillä. Lapset olivat vanhempiensa omaisuutta. Aikuisilla oli oikeus myös kurittaa lapsia ruumiillisesti. Perheen perustamisen edellytys oli avioliitto ja sen ajateltiin olevan ikuinen. Perhettä perustaessa huomioitiin puolison varallisuus ja kyky työntekoon. (Vilen ym. 2006, 58; Rönkkö & Rytönen 2010, 11–12)

Suomalaisen yhteiskunnan murroksen ajatellaan alkaneen 1800-luvun puolivälissä. Teollisuus alkoi lisääntyä merkittävästi ja taloudellinen kasvu alkoi. Järjestäytyttiin yhteisöllisesti, poliittisesti ja sivistyksellisesti. Syntyi oma työläisten ryhmä, joka elätti itsensä työllä. Yhä useammat perheet muuttivat palkkatyöhön kaupunkeihin ja perheiden sukulaiset saattoivat ajautua kauas perheistä. Joissakin perheissä tämä aiheutti ongelmia, koska yhteisön tuki esimerkiksi lastenkasvatukseen oli hävinnyt. Kaupunkiseudulla kansalaisten elinolot olivat alkaneet kohentua, mutta maaseudulla köyhyys oli vakava yhteisöllinen ongelma. Yhteiskuntaan alettiin säätää hiljattain yhteisiä toimintatapoja, ja säätää lakeja ongelmien ratkaisemiseksi. Sosiaalipolitiikka sai vuosisadalla varsinaisen alkunsa. (Karisto ym. 1999,13–15, 19.)

Yksilökeskeinen kulttuuri sai jalansijaa yhteiskunnassa. Kaupungistumisen myötä perheistä alkoi muodostua pieniä ydinperheitä, jolla tarkoitettiin samassa kodissa asuvaa isää, äitiä ja lapsia. Perheen pysyvyyttä ja etua painottava perhe käsitys tuli yleiseksi. Perheissä elivät vielä vahvoina yhteisöllisen kulttuurin käsitteet perherooleista. Miehet hankkivat elantoa ja osallistuivat yhteiskunnan toimintaan, kun naiset puolestaan hoitivat kotia ja lapsia. Perheet alettiin nähdä yhteiskunnallisesti merkittävinä. Niiden tehtävä oli uusintaa yhteiskuntaan työtä tekeviä jäseniä. Perheiden tuli sosiaalistaa lapsia yhteiskuntaan, perinteitä säilyttäen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 12.)

Yhteiskunnassa kehittyivät eri tieteenalat. Perhettä ja lapsuutta alettiin tutkia yhä enemmän ja perheet alkoivat saada ohjeistusta toimintaansa yhteiskunnasta käsin. Lapsen asema perheissä muuttui merkittävästi. Lapsia ei enää tarvittu työvoimaksi. Lapsuus alettiin nähdä lapselle merkittävänä aikana ja kasvatus

muuttui inhimillisemmäksi. Lapsista tuli kasvattaa hyviä kansalaisia ja yhteiskunnan jäseniä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 12–13.)

1900-luvulla alettiin suomalaisessa yhteiskunnassa järjestäytyä sosiaalipoliittisesti uudelleen. Sotien jälkeen tarvittiin toimia, joilla kyettiin vaikuttamaan yhteiskunnallisiin ongelmiin. Kansalaisten hyvinvointierot olivat suuria. Työntekijät olivat vahvassa asemassa ja saivat luotua itselleen tietyn elintason ja turvan. Heikoimmassa asemassa olivat ne, jotka eivät kyenneet tekemään työtä. Valtion oli turvattava hyvinvointi heille, jotka eivät siihen itse riittävästi kyenneet. Maan sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden lisäksi valtio alkoi vastata uusista tehtävistä, kuten koulutuksesta, terveydenhuollosta ja sosiaaliturvasta. Lisäksi se alkoi työllistää yhä useampia kansalaisia. (Karisto ym. 1999, 59, 283–285.)

Suomalaisesta yhteiskunnasta luotiin muiden Pohjoismaiden mallia seuraten hyvinvointivaltio, joka muodostui varsinaisesti 1950–1970 -luvulla. Se merkitsi muun muassa sosiaalipoliittisen lainsäädännön ja sosiaalivakuutusjärjestelmän kehittämistä. Valtion rooliksi tuli pitää yhteiskunnassa myös valta-asema kansalaisiin ja muihin toimijoihin nähden ja vastata yhteisistä päätöksistä, joihin kansalaiset saivat äänioikeuden avuin vaikuttaa. (Karisto ym. 1999, 283–290.)

Suomalaisen hyvinvointivaltion julkisesta sosiaalipolitiikan alasta luotiin laaja. Siihen kuuluvat muun muassa sosiaaliset tulonsiirrot, koulutus, asuntopolitiikka, työpolitiikka ja kattavat ja monipuoliset sosiaali- ja terveyspalvelut. Tavoite oli universaali eli turvata kaikkien kansalaisten perustarpeet. Ihmisten perustarpeiden tyydyttämistä ja täystyöllisyyttä, jotka olivat sen tavoitteita, pyrittiin myös turvaamaan muun politiikan keinoin ja eri toimijoiden välisellä kolmikantayhteistyöllä. Tavoitteena oli tasata kansalaisten tuloeroja ja elintasoeroja. Päävastuu sosiaali-, terveys- ja koulutuspalveluiden tuottajana oli kunnilla. Pääosin palvelut rahoitettiin verovaroin. (Lehto, Kananoja, Kokko & Taipale 2003, 24–25.)

1960-luku oli suomalaiselle yhteiskunnalle ja perheelle merkittävä. Aikaa voidaan kutsua yhteiskunnan toiseksi murrosvaiheeksi. Suomen teollistuminen ja kehittyminen palveluyhteiskunnaksi näkyi vahvasti. Väkeä muutti kaupunkeihin yhä enemmän. Suomesta kehittyi urbaani teollisuusvaltio. Naisten yhteiskunnal-

linen asema muuttui. Yhä useampi nainen alkoi käydä palkkatöissä ja osallistua yhteiskunnan toimintaan. Omien tulojen myötä naiset alkoivat saavuttaa yhä tasa-arvoisemman aseman miesten kanssa. Teollisella ajalla perheet siirtyivät omavaraintaloudesta kuluttajiksi. Tämän mahdollisti elintason ja ansioiden nousu sekä lisääntynyt vapaa-aika. (Karisto ym. 1999, 171–176; Vilén 2006, 59)

Individualistinen kulttuuri vahvistui merkittävästi ja se näkyi myös perheissä. Perheille tarjoutui yhä enemmän yksilöllisiä valintamahdollisuuksia ja oikeuksia erilaisiin ratkaisuihin. Lasten määrä väheni useissa perheissä. Avioliittoa ei nähty enää ainoaksi perhemuodoksi. Avoliitot ja avioerot tulivat yhä yleisemmin hyväksytyiksi ja niiden määrä kasvoi. Parisuhteita ei enää tarvinnut solmia taloudellisista syistä, joten niitä alettiin solmia tunnesiteisiin perustuen. (Karisto ym. 1999, 176–179).

3.3 Jälkiteollinen nyky-yhteiskunta

Teollisen yhteiskunnan myöhäistä vaihetta, jota nyt elämme, on kuvattu jälkiteolliseksi eli jälkimoderniksi yhteiskunnaksi. Sitä voidaan kutsua myös tietoyhteiskunnaksi. Teollisella aikakaudella luodut mallit ja rakenteet, sekä muuttunut kulttuuri vaikuttavat perheiden elämässä yhä. Kaupungistuminen jatkuu ja tuotanto elää vahvana. Yhteiskunnassa kansalaisten elämään kuuluu tyypillisesti kouluttautuminen, työ ja kulutus. (Vilén 2006, 60–61.)

Tiedettä ja teknologiaa käytetään hyödyksi useilla aloilla, muun muassa kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Tilastokeskus 2011b). Palveluelinkeinot ovat nousseet tyypillisiksi toimeentulon lähteiksi. Suomesta on tullut yhä monikulttuurisempi, sillä kansainvälisyys on lisääntynyt. Maiden väliset rajat ovat löyhentyneet; ihmiset matkustavat yhä enemmän ja muuttoliikettä tapahtuu paljon. (Vilén 2006, 60.)

Työn ja kouluttautumisen merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa on korostunut. Työ nähdään toimeentulon hankkimisen lisäksi myös mahdollisuutena toteuttaa itseä sekä osoittaa menestymistä. Työelämässä vaatimukset ovat kas-

vaneet ja kilpailu on kovaa. Työ on usein haastavaa ja vaatii tekijöiltään yhä enemmän. Työ voi vaatia valitsemaan perheen perustamisen ja uran välillä. (Vilen 2006, 60–61.)

Yhteiskunnassa asenteet ovat käyneet yhä sallivammiksi, erilaiset ratkaisut ovat hyväksytyjä ja valinnanmahdollisuuksia on paljon. Tasa-arvoon yksilöiden välillä on pyritty yhteiskuntapolitiikan keinoin jo vuosikymmeniä. Tasa-arvoa edistetään yhä, vaikka pyrkimykseen on melko hyvin jo päästykin. Esimerkiksi naiset ovat saavuttaneet miesten kanssa jo lähes tasa-arvoisen asema. Naisilla on mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan, kouluttautua ja käydä töissä. Lisäksi heillä on mahdollisuus määrätä omasta seksuaalisuudestaan. (Vilen 2006,60–61.)

Perheissä tasa-arvo ja yksilön oikeudet näyttäytyvät monin tavoin. Perheroolit ovat muuttuneet. Miehen ja naisen välillä eivät enää päde vanhat roolimallit. Niin naiset kuin miehetkin voivat käydä töissä sekä osallistua kodinhoitoon ja lasten kasvatukseen. Nykyään on tyypillistä, että miehet ottavat osaa kotiaskareisiin. Miesten rooli myös lasten hoitajana ja kasvattajana on yleistynyt. (Ritmila ym. 2010, 29.)

Tasa-arvoa ja yksilöiden oikeuksia turvaa perustuslaki (1999/731). Se turvaa kaikille ihmisille ihmisarvoisen elämän, loukkaamattomuuden ja yhdenvertaisuuden. Lisäksi se turvaa yksilöille vapauden ja erilaisia perusoikeuksia. Lain avulla yhteiskunnassa edistetään oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa. Suomi on solminut sopimuksen, jonka mukaisesti se osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön ja yhteiskunnan kehittämiseen.

Perustuslain (1999/731) mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus esimerkiksi omaan mielipiteeseen, kieleen, kulttuuriin, uskontoon. Kaikilla on oikeus osallistua yhteiskunnan toimintaan ja päätösten tekoon. Jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen, ihmisarvoisen elämän takaavaan sosiaaliturvaan, sivistyksellisiin oikeuksiin ja työhön.

Suomalaisessa yhteiskunnassa näyttäytyy perheiden välillä myös eriarvoisuutta. Onkin alettu puhua hyvinvointivaltion hitaasta murenemisestä. 1990-luvun lama vaikutti perheiden arkeen merkittävästi. Lama aiheutti yhteiskunnassa työttömyyttä, eriarvoisuuden kasvua, sekä köyhyyden ja syrjäytymisen yleistymistä. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus 2006, 5.) Se aiheutti leikkauksia valtion perheille tarjoamiin palveluihin ja etuuksiin. Laman seurauksena perheiden tuloerot kasvoivat. Esimerkiksi yksinhuoltajat ja monilapsiset perheet ovat usein pienituloisia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a.)

Yhteiskunnassa näyttäytyy myös muita ajalle tyypillisiä ongelmia hyvinvointivaltion periaatteista huolimatta. Bardyn ym. (2001) mukaan lapsiperheissä näistä ongelmista kertovat esimerkiksi vanhempien ja lasten yhteisen ajan väheneminen ja vanhempien pahoinvointi sekä jaksamattomuus. Syynä tähän on nähty esimerkiksi vanhempien työelämän lisääntyneet vaatimukset ja riittämätön tuki. Lasten pahoinvoinnista ja mielenterveysongelmien lisääntymisestä on alettu puhua yhä useammin. Järventien(2001) mukaan lasten pahoinvointi on aikamme suurilapsikysymys. Suomessa on lähes kolmanneksella lapsista sekä kielteinen identiteetti että huono perushoiva. Lapset ovat liian paljon yksin kotona ja nukkuvat liian vähän. Lisäksi heillä on ongelmia koulussa. (Kalland 2006, 5–6.)

Useimmat lapset ja perheet voivat kuitenkin hyvin ja pahoinvointi on kasaantunut vain tietyille ryhmille (Aula 2006). Viime vuosina väestönkasvu on hidastunut ja lapsiperheiden määrä on vähentynyt (Pietiläinen & Nikander 2011). Perheitä ja lapsia arvostetaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja heidän hyvinvointia pyritään parantamaan poliittisesti. Ajatellaan, että lapsissa on yhteiskunnan tulevaisuus. (Ritmala 2010, 22, 34–35.)

4 VANHEMPANA JÄLKIMODERNISSA YHTEISKUNNASSA

4.1 Vanhemmuuden määrittelyä

Eri aikakausina ja erilaisissa yhteiskunnissa käsitykset vanhemmuudesta ja kasvatuksesta ovat erilaisia, kuten käsitykset lapsestakin. Yhteiskunnassa vallitsevat arvot, normit, lait ja asenteet ohjaavat vanhempien toimintaa lasten kasvattajana. Vanhemmuutta ohjaavat vanhemman omat arvot ja näkemykset kasvatuksesta ja kasvatettavasta. Siihen vaikuttavat lisäksi omilta vanhemmilta saatu malli kasvatuksesta ja kokemus kasvatetuksi tulemisesta. Myös aiemmat kokemukset vanhemmuudesta ohjaavat kasvattajana toimimista. Vanhemmuuteen vaikuttavat yhteiskunnassa vallitsevat yleiset käsitykset lapsesta ja hänen kasvusta sekä kehityksestä. Yhteiskunnassa on kuitenkin liikkeellä myös useita kasvatussuuntauksia yhtä aikaa. (Ritmala ym. 2009, 25.)

Ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa tapaa olla vanhempi. Hyviä tapoja lapsen kasvatukseen on monta, ja vanhemmat saavat päättää kuinka he kasvattavat lastaan. Perheissä niin lapset kuin vanhemmatkin ovat kaikki erilaisia luonteeltaan ja temperamentiltaan. Vanhemman tulee opetella tuntemaan lapsi hyvin, jotta hän voi tunnistaa lapsen tarpeet, joihin kasvatusta perustuu. (Vilén ym. 2006, 102–103.)

On tärkeää, että vanhemmat miettivät omia kasvatustapojaan ja sitä, mihin he kasvatuksella pyrkivät. Kasvatustapojen hahmottamista voi helpottaa, kun miettii kuinka itseä on lapsuudessa kasvatettu. Näin voi poimia hyviä malleja kasvattajaltaan myös omaan toimintaansa sekä muuttaa huonoksi kokemiaan menetelmiä. Tietoinen kasvatusta on tärkeää, sillä sen avulla vanhemmat voivat löytää itselleen ja lapselleen sopivat toimintatavat. Jokainen vanhempi osaa kasvattaa lastaan. Kasvatusta on vuorovaikutussuhde lapsen ja vanhemman välillä ja myös vanhempi kasvaa ja oppii joka päivä lapsen rinnalla. Jokainen lapsi on erilainen ja hänen suhde vanhempiinsa on ainutlaatuinen. (Vilén ym. 2006, 102–106.)

Vanhemmuus voidaan nähdä biologisena, juridisena, psyykkisenä ja sosiaalisena. Helppointa vanhemmuuden määrittely on silloin, kun biologiset vanhemmat elävät lapsen kanssa ja huolehtivat hänestä. Muussa tapauksessa vanhemmuutta on määriteltävä eri tavalla. Lähtökohtaisesti juridinen vanhemmuus on sama kuin biologinen vanhemmuus. Juridisesta vanhemmasta käytetään nimitystä huoltaja, ja huoltajuutta voidaan muuttaa vanhempien sopimuksesta tai oikeusteitse. (Vilén. 2006, 86.)

Psyykkisestä vanhemmuudesta puhutaan, kun lapsi kokee tunnetasolla jonkun aikuisen vanhemmakseen, vaikka tämä ei olisi hänen biologinen vanhempansa. Sosiaalisella vanhemmuudella puolestaan tarkoitetaan aikuista, joka huolehtii lapsen arjesta. Esimerkiksi uusperhetilanteissa lapsen vanhemman uusi kumppani voi huolehtia lapsen käytännön asioista. (Vilén ym. 2006, 86.)

4.2 Vanhemmuutta ohjaavia tekijöitä

Suomessa vanhempien ja lasten suhdetta määrittävät useat lait. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361) määrittää, että lapsen vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta. Lapsen lain turvaamat oikeudet ovat vanhemman velvollisuuksia, sillä vanhemman tehtävä on vastata niiden toteutumisesta. Vanhempien tehtävä on huolehtia lapsesta yhdessä. Lastensuojelulain (2007/417) mukaan vanhemmilla, sekä muilla aikuisilla, on vastuu suojella lasta väkivallalta, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lasta ei saa kohdella huonosti ja häntä on suojeltava hänen hyvinvoinnilleen vahingolliselta toiminnalta ja tiedolta.

Suomalaisen kasvatustyön arvopohjan ajatellaan rakentuvan humanistiseen perinteeseen, jonka lähtökohtina ovat ihmisarvo ja ihmisoikeudet. (Karila ym. 2006, 24–28). Vanhemmat eivät enää ole automaattisesti lasta ylemmällä tasolla, vaan on siirrytty yhä enemmän lapsikeskeiseen ajatteluun. Myös lapsen osallisuus kasvatuksessa huomioidaan, ja häntä on kuultava ainakin häntä itseään koskevissa asioissa. Lapsen kasvattaminen ja hänelle rajojen laittaminen voi asettaa haasteita, koska fyysistä kuritusta ei saa nykyään käyttää. Hyvinä

lapsen kasvatukseen nähdään sen sijaan neuvottelu. Jokainen voi löytää hyviä omia tapoja lapsen kasvatukseen. (Karila ym. 2006, 54–58.)

Nykyiset suomalaisasiantuntijat uskovat lapsilähtöiseen kasvatukseen. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi tarvitsee rakastavaa huolenpitoa, valvontaa ja turvallisia rajoja. Lasta tulisi pitää yksilöllisenä persoonana, joka otetaan huomioon. Lapsi tarvitsee myös kiitosta ja onnistumisen kokemuksia, eikä rankaisua pidä käyttää ainoana kasvatustapana. Lapsilähtöinen kasvatustapa edistää lapsen sopeutumista yhteiskuntaan, tukee lapsen itsetuntoa ja edistää suoriutumista myöhemmin koulussa. Lapsilähtöisyys korostaa luottamusta, lämpimyyttä ja kiinnostusta lapsen toimiin. Oppiakseen yhteisön jäseneksi lapsen tulee oppia tapa-, normi- ja moraalikasvatusta. Lapsen kannalta on keskeistä, että kasvatustapa on johdonmukaista ja aikuiset toimivat suunnilleen samoja periaatteita noudattaen. (Hermanson 2008.)

Nykyään kasvatuksessa korostetaan paljon varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen kehityksen kannalta. Sillä tarkoitetaan vauvan ja häntä toistuvasti hoitavien aikuisten yhteistä vuorovaikutusta. Onnistuneessa vuorovaikutuksessa lapsi tulee ymmärretyksi ja saa riittävää tukea vanhemmiltaan. Onnistunut varhainen vuorovaikutus jo lapsen vauva-aikana tukee lapsen kehitystä myöhemmin. Onnistuneella vuorovaikutuksella lapsi tuntee olevansa turvassa ja hoidettu. Vuorovaikutuksen onnistuessa myös vanhemmat kokevat, että he osaavat auttaa lastaan. (Vilén ym.2006, 87–92.)

Varhainen vuorovaikutus vaikuttaa lapsen minäkuvaan ja turvallisuudentunteen muodostumiseen. Lapsen varhaislapsuudessa saama tuki vaikuttaa siihen, kuinka lapsi oppii ajattelemaan itsestään ja miten hän oppii käsittelemään tunteitaan. Varhaista vuorovaikutusta voidaan lähestyä kiintymyssuhdeteorian avulla. Kiintymyssuhdeteorian on luonut John Bowlby (1907–1990). Bowlbyn mukaan lapsella on eloon jäädäkseen tarve muodostaa kiintymyssuhde toiseen ihmiseen. Lapsi tarvitsee aikuisen, jonka kanssa voi kokea olevansa turvassa, joka auttaa selviytymään tunnetasolla ja jolta saa riittävää hoivaa. Kiintymyssuhteessa lapsi ja vanhempi jakavat yhdessä kokemuksia. (Vilén ym.2006, 87–92.)

Lapsen kiintymys tai kiinnittyminen tapahtuu ensimmäisten elinkuukausien aikana häntä toistuvasti hoitaviin aikuisiin. Vuorovaikutustilanteet muodostavat lapsen aivoihin muistijärjestelmiä. Vauvan saamat kokemukset vuorovaikutusympäristössä vaikuttavat lapsen aivoihin ja kykyyn käsitellä virikkeitä. Kiintymyssuhde vaikuttaa siihen, kuinka lapsi alkaa hahmottaa itseään vuorovaikutustilanteissa. (Vilén ym.2006, 87–92.)

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi alkaa ymmärtää vuorovaikutuksessa vanhempien kanssa syy-seuraussuhteita, ja näin oppii miten hänen tulisi eri tilanteissa toimia. Lapsi oppii tunteiden säätelyä. Lapsi voi kiintyä monella tavalla riippuen siitä, millainen varhainen vuorovaikutussuhde on ollut. Erilaisia kiintymyssuhteita ovat turvallinen kiintymyssuhde, turvaton ja välttelevä kiintymyssuhde sekä turvaton ja ristiriitainen kiintymyssuhde. (Vilén ym.2006, 87–92.)

Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi oppii luottamaan, että hänen viestinsä huomioidaan, ymmärretään ja siihen vastata sopivalla tavalla. Turvallisessa kiintymyssuhteessa kasvattaja on sensitiivinen ja osaa vastata niin lapsen fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalsiinkin tarpeisiin. Lapsi saa kokea että elämä on hallittua. Turvallisesti kiinnittynyt lapsi kokee olevansa rakastettu ja oppii myös rakastamaan toisia. Lapselle muodostuu terve minäkuva. (Vilén ym.2006, 87–92.)

4.3 Vanhemman roolit ja tehtävät

Vanhemman tehtäviä ja rooleja voidaan tarkastella esimerkiksi vanhemmuuden roolikartan avulla, joka on kehitetty työvälineeksi vanhemmuuden tukemiseen. Sen avulla vanhemmat voivat tarkastella vanhemmuuden viittä keskeistä osa-aluetta. Jokaiseen osa-alueeseen kuuluu erilaisia tehtäviä, jotka vaihtelevat lapsen ikäkauden mukaan. Roolikartassa vanhemmuuden keskeisiksi rooleiksi nostetaan elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja sekä rakkauden antaja. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä i.a.)

Roolikartan mukaan vanhemman tulee olla lapsen huoltaja eli huolehtia lapsen perustarpeista, kuten nukkumisesta, ravinnosta, hygieniasta, ulkoilusta, vaate-
tuksesta ja virikkeistä. Vanhemman rooleja ovat myös rakkauden antaja ja rajo-
jen asettaja. Rakkauteen liittyvät lohduttaminen, suojeleminen, hyväksyntä, hellyyden
osoittaminen ja kiitoksen antaminen. Rajojen asettajan rooliin kuuluu luoda lap-
selle turvallisuus ja fyysinen koskemattomuus. Rajoihin kuuluu myös sääntöjen
ja sopimusten asettaminen ja kiellot. Vanhemman tulee olla elämän opettaja eli
opettaa lapselle taitoja, arvoja, periaatteita ja moraalialueita sekä olla lapselle malli.
Vanhemmalla on myös ihmissuhdeosaajan rooli. Vanhemman tulee keskustella,
kuunnella, tukea itsenäisyyteen, auttaa ristiriidoissa ja ihmissuhteissa sekä ta-
voissa. (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä i.a.)

Vanhemman tulee huolehtia lapsen terveydestä. Lapsen kehitystä kokonaisval-
taisesti tukevat riittävä uni, monipuolinen ja säännöllinen ravitsemus sekä liikun-
ta. Vanhemman tehtävänä on huolehtia, että lapsen arki toimii niin, että lapsi
saa tarpeeksi näitä kaikkia. (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.) Vanhemman
tulee huolehtia lapsen fyysisestä turvallisuudesta. Vanhemman on tärkeää luo-
da lapselle turvallinen ja virikkeellinen ympäristö, jossa lapsi voi opetella uusia
taitoja. Tapahtumien ennakoitavuus tuo lapselle turvallisuuden tunnetta. Lisäksi
emotionaalista turvallisuutta lapselle tuo päivärytmi. Asioiden toistuvuus auttaa
lasta myös ennakoimaan tapahtumien kulkua. (Vilén ym. 2006, 103–106.)

Aikuiset toimivat lapsen tunnetilojen tasaajana. Lasten kanssa on hyvä käydä
läpi erilaisia tunteita ja opetella tunnistamaan niitä. Lapset oppivat aikuisen
avulla tunteiden säätelyä. Lapsen tunteiden huomioiminen on tärkeää ja van-
hemman tulisi antaa lapselle vapaus sekä negatiivisten että positiivisten tuntei-
den ilmaisuun. Lapselle on merkittävää, että vanhemmat ovat mukana arjen eri
tilanteissa ja lapsi saa kokea olevansa vanhemmalle tärkeä. Lapsi tarvitsee
kannustamista, fyysistä läheisyyttä ja kosketusta. Sylissä oleminen on lapselle
merkityksellistä ja se auttaa lasta hahmottamaan omaa kehoaan. Lisäksi fyysi-
nen läheisyys vaikuttaa lapsen turvallisuudentunteen kehittymiseen. (Vilén ym.
2006, 103–106.)

Olennaista vanhemmuudessa on aito välittäminen, jolloin aikuinen on kiinnostunut lapsen asioista, ajatuksista, tunteista, kokemuksista ja tekemisistä. Välittämisen ansiosta lapsi kokee empatiaa, ja voi oppia itsekin empaattiseksi. Välittävä vanhempi antaa lapsen olla lapsi kaikissa elämänvaiheissa, eikä vaadi lasta ottamaan vastuuta tai tekemään päätöksiä, joihin tämä ei ole kypsä. (Vilén ym. 2006, 103–105.)

Lapset tarvitsevat rajoja. Laki kuitenkin kieltää lapsen ruumiillisen kurittamisen ja muun loukkaavan kohtelun (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983). Pienille lapsille vaaran hetkellä riittää kieltosana, sillä lasten kognitiivinen kehitys ei ole vielä kyllin kehittynyttä ymmärtämään pitkiä lauseita ja merkityksiä. Lapsen kasvaessa asioita ja kieltoja tulee perustella. Lapselle on tärkeää, että vanhemman toiminta on selkeää, johdonmukaista ja perusteltua. Toisto ja johdonmukaisuus auttavat lapsen ohjaamisessa ja kasvattamisessa. (Vilén ym. 2006, 103–106.)

Lapsen tietäessä, mitä esimerkiksi huonosta käytöksestä seuraa, pystyy hän mahdollisesti välttämään kielletyn teon. Vanhemman tulee pystyä sietämään lapsen pettymyksiä, seisomaan päätöksensä takana ja olemaan aikuinen. Vanhemmuus on vastuun tuntemista ja ottamista lapsesta. Tasa-arvo on lapsen kunnioittamista ja kuuntelemista, ei aikuisen vaipumista lapsen tasolle. Lapsen ikäkausi tulee aina ottaa huomioon tavoitteita ja odotuksia asettaessa. (Vilén ym. 2006, 103–106.)

Aikuisen ei tarvitse eikä kannata ylisuojella lasta kaikilta ikäviltä asioilta. Vastoinkäymisissä lasta auttaa vanhemman tuki ja esimerkki. Ongelmatilanteissa on hyvä etsiä ratkaisuja yhdessä. Keskustelu on hyvä kasvatustekniikka. Lapsi oppii hiljalleen selviämään vaikeista tilanteista myös yksin ja kestävästi myös pettymyksen tunteita. Kukaan vanhempi ei ole täydellinen ja jokainen tekee virheitä. Lapsen edessä voi myöntää virheensä ja pyytää anteeksi. Myös hankalista asioista tulee keskustella ja virheistä voi oppia. Vanhemman on oltava vuorovaikutuksessa aikuinen ja otettava vastuu lapsesta. (Vilén ym. 2006, 103–106.)

4.4 Voimavaroja ja tukea vanhemmuuteen

Vanhemmuus muuttaa elämää. Lapsen kanssa eläminen sitoo eri tavalla kuin elämä ilman lasta. Äitinä ja isänä oleminen on kuitenkin etuoikeus, ja vanhemmuus on myös lapsen kehityksestä iloitsemista (Vilén ym. 2006, 102–103.) Vanhempana on hyvä huolehtia omasta jaksamisesta. Vanhemman hyvinvointi vaikuttaa myös lapsen elämään. Vanhempien ei tarvitse tavoitella täydellisyyttä. (Väestöliitto 2012.)

Vanhemmat voivat tarkastella oman elämänsä tasapainoa neljän eri osa-alueen kautta. Näitä osa-alueita ovat itsestä huomioiminen, parisuhde, vanhemmuus sekä yhteisöllisyys. Eri alueiden tulisi olla tasapainossa, jolloin vanhempi jaksaa paremmin. Itsensä huomioimisella tarkoitetaan sitä, että vanhemman on syytä muistaa perheen arjesta huolehtiessa myös oma jaksaminen. Vanhempi tarvitsee omaa aikaa ja itselleen mielekästä tekemistä, jonka parissa rentoutua. (Väestöliitto 2012.)

Vanhemmuus voi koetella myös parisuhdetta, joten sen toimivuuteen on tärkeää panostaa. Yhteinen aika, keskustelu ja toisen kuunteleminen ovat tärkeitä asioita arjen keskellä. Molemmat osapuolet tarvitsevat toisiltaan hyväksyntää ja tunnetta siitä, että he ovat toisilleen tärkeitä. Välittämistä voi ilmaista pienillä teoilla. Vanhemman on hyvä miettiä välillä vanhemmuuttaan ja muistaa, että vanhempana oleminen ei ole hänen ainoa roolinsa elämässä. On tärkeää pohtia vanhemmuuden hyviä ja voimaa antavia puolia, mutta myös niitä asioita, joissa mahdollisesti tarvitsee tukea. Vanhemmat tarvitsevat myös sosiaalisia suhteita ja yhteisöllisyyttä. Ystävät, tuttavat ja sukulaiset ovat tärkeitä, ja heiltä saa myös tukea tarvittaessa. (Väestöliitto 2012.)

Vaikka vanhemmat ovat päävastuussa lapsen kasvattamisesta ja huolehtimisesta, on kasvatus monella tapaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta eri tahojen välillä. Suomessa yhteiskunta tukee lapsiperheitä tarjoamalla heille sosiaali- ja terveyspalveluja sekä taloudellista tukea. Tukitoimien tarkoitus on parantaa lapsiperheiden asemaa ja ne ovat tärkeitä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Perheille suunnattuja tukitoimia ovat muun muassa sosiaalihuolto, terveydenhuolto ja

neuvola, päivähoito sekä lastensuojelu. Julkisten palveluiden lisäksi palveluita tarjoavat yksityiset yritykset ja järjestöt sekä seurakunnat. Vanhemmat ja perheet voivat kohdata vaikeita tilanteita, jolloin yhteiskunnan tehtävä on tukea heitä kasvatustehtävässä. (Ritmala ym.2010, 34–55.)

Kasvatuskumppanuus -menetelmällä on tarkoitus rakentaa dialogista kasvatuskulttuuria ja edistää vuorovaikutusta eri kasvatustahojen välillä. Kasvatuskumppanuus on eri ammattilaistahojen sitoutumista lapsen huolenpidon, edun ja oikeuden edistämiseen yhteistyössä vanhempien kanssa. Perheiden kasvatuskumppaneina ovat varhaiskasvatuksessa, kouluissa, perhekeskuksissa, lastensuojelussa ja lapsen vapaa-ajan ympäristöissä toimivat ammattilaiset. Heidän erityisenä tehtävänä on lapsen erityisen tuen ja avun tarpeen tunnistaminen mahdollisimman varhain. Kasvatuskumppanuuden tarkoitus on lisätä vanhempien osallisuutta lapsen kehitysympäristöihin sijoituvissa palveluissa. Yhteistyön kannalta keskeistä on vanhempien ja ammattilaisten välinen luottamus ja kunnioitus. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Erilaisesta kulttuurista tulleille kasvatustahojen vastuun jakaminen yhteiskunnan eri tahojen kanssa voi tuntua vieraalta. (Jokela 2005, 39). Haasteita saattaa aiheuttaa eri tahojen näkemyserot siitä, mitkä arvot ja asiat ovat tärkeitä kasvatuksessa. Eri tahojen välillä pitäisi olla yhtenäinen linja kasvatettavan suhteen, ja tämän linjan löytäminen saattaa tuottaa joissain tapauksissa vaikeuksia. (Karila ym. 2006, 26–29.)

5 LAPSI JÄLKIMODERNISSA YHTEISKUNNASSA

5.1 Arvokas lapsi ja lapsuus

Käsitykset lapsesta ja lapsuudesta ovat muuttuneet aikojen saatossa. Nyky-yhteiskunnassa vallalla oleva näkemys lapsesta on tasa-arvoon ja yksilöllisyyteen perustuva. Jokainen lapsi syntyy erilaiseen perheeseen, yhteiskuntaan ja

kulttuuriin, jotka vaikuttavat lapseen monella tapaa. Lasta tulee tarkastella omasta tilanteestaan käsin, osana ympäristöä ja perhettä. Jokainen lapsi saa olla sellainen kuin on, arvokas joka tapauksessa. (Vilen ym. 2008, 11–12.) Lapsuus nähdään lapselle arvokkaana aikana. Lapsuutta tulee suojata ja vaalia. Siihen kuuluu leikki, mielikuvitus ja luovuus. Lapsuudessa saadut kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka ja millaisiksi persoonallisuudeltamme kehitymme. (Nurmiranta, Leppämäki, Horppu 2009, 8.)

Lapsella on kiinnostuksen kohteita, joita aikuisen tulee arvostaa. Lapsi on jo syntyessään aktiivinen ja oppimiskykyinen, hänellä on halua oppia. Nämä taidot kehittyvät lapsen kasvaessa ja ollessa vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Lapsen oppiminen on kokonaisvaltaista. Lapset ovat erilaisia yksilöitä. Kaikki lapset ovat luonteeltaan ja temperamentiltaan erilaisia ja heillä on omia vahvuuksia. Lapsi oppii aikuisilta ja opettaa myös vanhempaa. (Vilen ym. 2008, 11–12.)

Lapsi tarvitsee jo syntyessään rinnalleen turvallisen aikuisen, johon voi muodostaa turvallisen kiintymyssuhteen. Lapsi tarvitsee aikuisen psyykkistä läsnäoloa arjessaan. Lapselle merkitsevät paljon vanhempien, sukulaisten ja kavereiden kanssa vietetyt yhteiset hetket. (Sinkkonen i.a.) On tärkeää, että lapsi tuntee aikuisten olevan kiinnostuneita hänen toimistaan. Lapsi tarvitsee riittävästi aikuisten huomiota. Lapsi tarvitsee aikuiselta ymmärrystä. Lapsi tarvitsee aikuisen mallia, ohjausta, tukea ja kasvattamista, jotta hän sosiaalistuu ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Lapset tarvitsevat aikuisen hoitoa ja huolenpitoa. Jokaisella lapsella on omat tarpeensa, joista he viestivät eri tavoin. (Vilen ym. 2008, 11–12.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa perustuslain (1999/731) mukaan lapsi on alle 18-vuotias henkilö. Suomessa lapsella on vahva oikeudellinen asema. Lapsen yhteiskunnallista asemaa ja hyvinvointia turvataan useiden lakien avulla. Suomi on solminut kansainvälisen lapsen oikeuksien sopimuksen vuonna 1991. Sopimuksen lapsia koskevia säädöksiä on kirjattu Suomen lakeihin, joita kaikkia yhdistää lapsen edun korostaminen. (Lapsiasiavaltuutettu i.a.)

Perustuslaki (1999/731) korostaa lapsen oikeuksia itsenäisenä ja tasa-arvoisena yhteiskunnan jäsenenä. Lapsella on yhdenvertainen asema aikuisiin nähden ja samat perusoikeudet kuin aikuisilla. Lain mukaan lapsen tulee saada vaikuttaa ikätasonsa mukaan häntä koskeviin asioihin. Lapsella on oikeus hyvinvointiin ja yhteiskunnan tukeen hyvinvoinnin turvaajana. Laki lapsen päivähoitosta (1973/36) määrittää, että lapsella on oikeus saada myös kehitystä tukevaa varhaiskasvatusta.

Laki lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983/361) oikeuttaa lapselle hyvän hoidon ja kasvatuksen, sekä riittävän valvonnan ja huolenpidon. Lapsen tulee saada osakseen ymmärrystä, turvaa ja hellyyttä. Lapsella on oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen ja loukkaamattomuuteen. Lapsella tulee olla tasavertainen asema aikuisen kanssa. Lapsella on oikeus saada myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti vanhempien kanssa. Lapsella on oikeus mielipiteisiin ja toiveisiin iän ja kehitystason mukaisesti.

Lastensuojelulaissa (2007/417) korostetaan lapsen etua ja sen toteutumista. Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun ja hyvinvointiin. Lapsella on oikeus saada tukea kasvuun ja kehitykseen valtiolta, mikäli ne ovat vaarantuneet. Tämä tarkoittaa myös tukea lapsen vanhemmille ongelmien syntyessä ja etukäteen.

5.2 Lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen perusedellytykset

Lapsen kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvää tietoa on nykyisin saatavilla runsaasti. Kehittyäkseen hyvin lapsi tarvitsee aikuista vaalimaan hänen terveyttään. Lapsi tarvitsee aikuisen perushoivaa ja huolenpitoa, jotta nämä tarpeet täyttyvät. Lapsi tarvitsee monipuolista ravintoa, riittävästi ulkoilua, liikuntaa ja lepoa. Lisäksi lapsi tarvitsee riittävän vaatetuksen ja puhtaanapidon. Lapsi tarvitsee oikeanlaista hoivaa silloin kun hän on sairas. (Sosiaaliportti i.a.) Lasten päivärytmi rakentuu tavallisesti perushoitoon liittyvien rutiinien sekä leikin ympärille. Näiden tulisi olla tasapainossa keskenään. On tärkeää, että arjessa on

säännöllinen rytmi ja päivittäin toistuvat rutiinit. Ne tuovat lapselle emotionaalista turvallisuutta, ennustettavuutta ja jatkuvuutta. (Sinkkonen i.a.)

Suomalainen uni-valve-rytmi muotoutuu pitkälti valoisan ja pimeän ajan mukaan. Rytmia voi häiritä kesä-ajan valoisuus. Myös perimä liittyy vuorokausirytmiiin, sillä se vaikuttaa unen pituuteen ja ajankohtaan. (Liuha & Partonen 2009). Suomessa usein lasten vanhemmat käyvät töissä ja lapset ovat hoidossa. Työ- ja päivähoitoajat vaikuttavat arkirytmien muodostumiseen. Aamulla lasten on tyyppillisesti herättävä aikaisin, joten heidän on hyvä mennä myös nukkumaan riittävän ajoissa. (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.a)

Riittävä ja monipuolinen ravinto on kasvavalle ja kehittyvälle lapselle hyvinvoinnin perusedellytys. Leikki-ikäisen lapsen ateriaritmi koostuu viidestä päivittäisestä ruokailusta: aamiainen, lounas, päivällinen, sekä 2 välipalaa. Ruokamäärien tulisi olla kohtuullisia. Herkkuja, ylimääräisiä välipaloja, rasvoja ja sokereita lapselle on hyvä tarjota vain rajoitetusti. Lapsen on hyvä saada täysjyvätuotteita, kasviksia, hedelmiä ja marjoja. (Paganus i.a.)

Leikki-ikäiset lapset tarvitsevat unta enemmän kuin aikuiset, sillä he ovat kasvuiässä. Unentarve on yksilöllistä. Siihen vaikuttaa lapsen elinympäristö, lapsen aktiivisuus hereillä olon aikana, sekä tavat, tottumukset ja päivärytmi. Liian vähäinen unensaanti vaikuttaa lapsen vireystasoon ja aktiivisuuteen päivällä. Lisäksi se vaikuttaa epäedullisesti lapsen kasvuun, kehitykseen ja terveyteen yleisesti. (Smedje, Allik & Larsson 2008.) Alle kouluikäisillä lapsilla unen tarve on keskimäärin 10–13 tuntia. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee unta. Useimmat leikki-ikäiset tai sitä nuoremmat lapset tarvitsevat myös päiväunet jaksakseen arjen leikeissä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.b)

Lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia tukevat päivittäinen ulkoilu ja liikunta. Ne tehostavat lapsen hengityselimistön ja aivojen toimintaa, joten lapsi jaksaa paremmin. Auringonvalosta lapsi saa myös tarvittavaa energiaa. Ulkoillessa lapsi saa purkaa energiaa. Lapsen on hyvä saada harjoitella motorisia perustaitoja liikkuen erilaisissa ympäristöissä. Lapsi tarvit-

see ulkoilua ja liikuntaa päivittäin vähintään kaksi tuntia. (Ritmala ym. 2010, 231).

5.3 Lapsen kasvu ja kehitys

Lapsen kasvu ja kehitys tapahtuu perinnöllisten ja ympäristöllisten tekijöiden yhteisvaikutuksessa. Perimä asettaa lapsen kehitykselle reunaehdot. (Nurmiranta ym. 2009, 11–12.) Kehitys ja oppiminen tapahtuvat kaikissa lapsen elinympäristöissä ja elämänpiireissä sekä niiden välisissä suhteissa. Kyseessä on kontekstuaalisen kasvun malli, jonka taustalla on Kurt Lewinin ajatus siitä, että yksilön käyttäytyminen syntyy vuorovaikutuksessa. (Kuokkanen 2006, 13–14.)

Lapsen kehitystapahtumaa kaikissa luonnollisissa ympäristöissä korostaa myös Bronfenbrenner (1979) systeemisellä nelikenttäteoriallaan. Lähin lapsen elämään suoraan vaikuttava taso on mikrosysteemi eli lapsen välitön elinympäristö, kuten koti ja päiväkot. Seuraava taso on mesosysteemi, joka tarkoittaa lapsen muuta elämänpiiriä. Kolmas taso on eksosysteemi, jolla tarkoitetaan lapsen välillisesti vaikuttavia ympäristöjen välisiä yhteyksiä, kuten vanhempien työolosuhteita, jotka vaikuttavat lapseen. Makrosysteemillä viitataan yhteiskunnan arvoihin, lakeihin ja normeihin, jotka vaikuttavat lapsen elämään perheen kautta. (Ruoppila 2003, 22–25.)

Kaikki lapsen oppiminen tapahtuu Vygotskyn (1978) mukaan vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa muiden ihmisten kanssa. Lapsi tarvitsee kehittyäkseen muita ihmisiä, peilikseen ja mallikseen. (Hännikäinen & Rasku-Puttonen 2006, 11–12.) Varhaislapsuudessa korostuu oppimisessa kodin merkitys. Lapselle perhe on usein tärkein kasvualusta, jossa lapsi oppii sosiaalistumaan yhteiskuntaan. Perheessä tavallisesti opitaan tietyn kulttuurin kieli, arvomaailma, normit ja roolit, sekä yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan hahmottaminen vähitellen. Kasvatuksen kautta lapset oppivat nämä asiat, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle. Perheessä nämä arvot ilmenevät puhtaimmillaan. (Alitolppa-Niitamo, 2005, 45)

Kodilla on tärkeä merkitys lapselle tunnemaailman kehityksessä, turvallisen kasvun turvaajana ja kiintymyssuhteen luojana. Koti on paikka, jossa lapsen on hyvä saada rakkautta, huolenpitoa, hellyyttä, välittämistä, hyväksyntää. Lisäksi lapsi tarvitsee rajoja. Myös oppiminen tapahtuu aivan arkisissa tilanteissa, kuten esimerkiksi loruttaessa, vaippaa vaihtaessa, ulkoillessa ja nukkumaan laittaessa. Lapselle on tärkeää, että asiat toistuvat päivittäin rutiininomaisesti ja samaa aikataulua noudatetaan. Se luo lapselle turvallisuuden tunnetta. Lapset tarvitsevat rinnalleen aikuista, jonka kanssa muodostaa lämmin, vastavuoroinen ja kestävä ihmissuhde. (Lyytinen & Lyytinen 2003, 116–118; Salo 2003, 44–47; Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.c.)

Lapsen kasvu ja kehitys on kokonaisvaltaista eli fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista. Kehityksen eri osa-alueet vaikuttavat toisiinsa. Lapsen kehitys on uuden oppimista ja se tapahtuu prosessinomaisesti. (Nurmiranta ym. 2009, 8–15.) Nykyään tiedetään, että lapsen kehitysaikataulu on yksilöllinen ja lapsen oma aktiivisuus vaikuttaa kehitykseen. Aikaisemmin Suomessa vanhemmat ja lapsen kasvattajat määräsivät hyvin pitkälti lasten kehitystehtävät ja niille aikataulun omien odotustensa pohjalta. Vanhemman tulee osata lukea lapsen tarpeita vuorovaikutuksessa ja tarjota hänen kehitykselle suotuisat olosuhteet. (Ritmala ym. 2010, 72–73.)

Lapsella on eri ikävaiheisiin kuuluvia kehittymishaasteita. Niillä tarkoitetaan tavoitteita, joita lapsen on ratkaistava ja käytävä läpi. Lapsi rakentaa uutta tietoa vanhan tiedon pohjalle. Uuden tiedon syntymisvaihetta kutsutaan siirtymävaiheeksi. Kehitysvaiheiden ratkaiseminen, kuten kävelemään tai puhumaan oppiminen tuo onnistumisen elämyksiä. Vähitellen lapsi oppii luottamaan itseensä. (Nurmiranta ym. 2009, 12–15.) Tavoitteiden tulee olla lapselle sopivia ja hänen on saatava itse vaikuttaa niihin. Ympäristön tulee olla kannustava, turvallinen ja sopivassa määrin haastava. Lapsi tarvitsee sääntöjä, rajoja ja normeja. (Ritmala ym. 2010, 74.)

Kehitykseen kuuluu kriittisiä kausia ja herkkyykskausia. Herkkyykskaudella tarkoitetaan aikaa, kun lapsi on erityisen herkkä oppimaan tietyn taidon. Kuitenkin taidon oppiminen on mahdollista myöhemminkin. Jotkut asiat on kuitenkin opit-

tava tietyn ikäkauden aikana, tai niitä on hankala oppia myöhemmin. Tätä kutsutaan kriittiseksi kaudeksi. Silloin lapsi tarvitsee erityisesti virikkeitä kehittyäkseen. (Nurmiranta ym. 2009, 8–15.)

Lapsi kehittyy tunne-elämän ja käyttäytymisen alueella. Lapsi tarvitsee aikuisen läsnäoloa. Hän tarvitsee apua ja tukea tunnistamaan, ilmaisemaan ja hallitsemaan omia tunteitaan. Lapsi tarvitsee aikuista ymmärtämään ja lohduttamaan voimakkaiden tunteiden kanssa. Lapsi tarvitsee aikuisen vastaamista tarpeisiinsa. Lapsen tunne-elämän kehittymisen kannalta tärkeää on varhaisessa vaiheessa turvallisesti tapahtunut kiintyminen. Mitä pienempi lapsi on, sitä enemmän hän tarvitsee aikuisen perushoitoa. Kasvaessaan lapsi oppii hiljalleen eriytymään vanhemmastaan, ja selviytymään itsenäisesti. (Salo 2003, 44–51; Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 9.)

Lapsen kehityksellisiin tehtäviin kuuluu myös kiinnittyä ja muodostaa sosiaalisia suhteita perheeseen, hoitajiin ja sisaruksiin. Lapselle on hyvä, jos nämä suhteet ovat pysyviä ja vakaita. Lapsella on tarve myös ystävyys-suhteisiin muiden lasten kanssa. Lapsen on tärkeää saada kuulua ryhmään, josta hän saa hyväksyntää. Ryhmässä lapsi oppii vähitellen sosiaalisia sääntöjä ja empatiakykyä. Sosiaalisten suhteiden avulla lapsi muodostaa vähitellen oman minäkuvan. Lapsen on tarpeellista saavuttaa terve itsetunto ja realistiset käsitykset omista kyvyistään. Lapsella on myös tarve saada oppia. Se alkaa jo varhaisella sikiökaudella. Oppimisen edellytyksiä ovat vuorovaikutustilanteet, leikki, onnistumisen elämykset sekä mahdollisuudet taitojen saavuttamiseen. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 9–12.)

Lapsen kehitystehtäviin kuuluu oppia huolehtimaan itsestään ja selviytyä itsenäisesti. Näitä lapsi alkaa opetella jo varhaisessa vaiheessa, esimerkiksi syömään ja pukeutumiseen liittyvien taitojen opettelulla. Taidot voivat olla lapsen uskallusta olla oma itsensä ja toimija ilman perheenjäseniä. Itsestä huolehtimisen taidot sisältävät itsenäistymisen kannalta välttämättömiä kommunikaatioon ja emotionaalisiin tarpeisiin vastaavia kykyjä. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 9–12.)

Lapsen elämässä on useita asioita, jotka voivat toimia lapsen kehitystä edesauttavina voimina. Näitä kutsutaan lapsen kehitystä suojaaviksi tekijöiksi. Suojaavat tekijät voivat olla lapsen yksilöllisiä ominaisuuksia, kuten luonteenpiirteitä. Ne voivat olla lapselle tärkeitä asioita, kuten leikki ja harrastukset sekä kaverit. Lapsen aikuisen kanssa solmima turvallinen kiintymyssuhde sekä lapsen kokemus huolenpidosta fyysisissä ja emotionaalisissa tarpeissa voivat toimia suojaavina tekijöinä. Jo yksi lämmin ja turvallinen ihmissuhde voi suojata lapsen kehitystä. Hyvä päivähoito voi myös toimia lapsen kehitystä suojaavana tekijänä. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007, 7–12; Kalland 2006, 5–8.)

Riskitekijöillä tarkoitetaan tekijöitä, jotka vaikuttavat lapsen kehitykseen epäedullisesti. Yksittäiset tekijät eivät välttämättä tarkoita kuitenkaan, että lapsen kehitys on vaarassa. Riskitekijöitä lapsen kehitykselle on useita. Gunnar (2000) kirjoittaa että suurimmat riskitekijät lapselle ovat laiminlyönti, pahoinpitely, perheväkivalta, päihdeongelmat ja mielenterveysongelmat. Lapsen kehitykseen negatiivisesti vaikuttavat myös varhaiset eroon joutumiset vanhemmista, sekä menetykset. (Kalland 2006, 2.)

6 TUOTEPROSESSI

6.1 Tuotteen tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme on opas pienten lasten vanhemmille, jotka ovat muuttaneet Suomeen. Opas on suunnattu erityisesti kolmansista maista Suomeen saapuville vanhemmille, koska heille yhteiskunta näyttäytyy vieraana, ja sopeutuminen voi olla hyvin haastavaa. Oppaassa kerromme vanhemmuudesta suomalaisessa yhteiskunnassa. Oppaan on tarkoitus toimia työvälineenä maahanmuuttajapalveluiden työntekijöille. Oppaan tavoitteena on tukea maahanmuuttajavanhempien sopeutumista ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Oppaassa kerromme maahanmuuttajavanhemmille hieman sopeutumiseen liittyvistä haasteista ja voimavaroista. Ajattelemme, että niiden tiedostaminen voi auttaa maahanmuuttajien sopeutumista uuteen yhteiskuntaan. Halusimme vastata oppaalla niihin tarpeisiin, joita maahanmuuttajavanhemmat ovat kokeneet heillä olleen sopeutuessaan Suomeen. Ikäläisen, Martiskaisen & Törrösen (2003) tutkimuksissa on noussut esiin maahanmuuttajien tarve saada yhteiskunnalta enemmän tukea lasten hoitoon ja kasvatukseen. Aniksen mukaan maahanmuuttajavanhemmat tarvitsevat lisää tietoa muun muassa suomalaisesta yhteiskunnasta, lasten kasvatustavoista sekä sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Tietoa tulisi tarjota nimenomaan riittävän ajoissa, ennen kuin ongelmat ehtivät kasaantua. (Anis 2008, 43–45)

Kerromme oppaassa yhteiskunnassa vallitsevasta kulttuurista ja arvoista, jotka vaikuttavat perheiden elämään ja vanhemmuuteen. Suomessa myös lapsella ja naisella on oikeuksia. Käsittelemme vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia yhteiskunnassa. Kuvaamme Suomessa vallitsevia käsityksiä perheestä, vanhemmuudesta ja lapsesta. Haluamme tukea maahanmuuttajavanhempien vanhemmuutta ja tarjota siihen uusia keinoja. Maahanmuuttajavanhemmat voivat käyttää oppaan tuomaa tietoa suomalaisesta kulttuurista vanhemmuuden tukena niin halutessaan. Oppaassa haluamme tuoda esille myös maahanmuuttajien oman kielen ja kulttuurin säilyttämisen tärkeyden ja tukea vanhempia niissä. Ajattelemme, että maahanmuuttajilla on Suomeen muuttaessaan mukana hyviä tapoja ja tärkeitä asioita, jotka on tärkeä säilyttää.

6.2 Tuotteen suunnittelu

Aloitimme tuotteen suunnittelun etsimällä aikaisempia tutkimuksia ja oppaita aiheeseen liittyen. Etsimme tietoa maahanmuuttajaperheistä ja heidän kotoutumisestaan. Näin saimme tietoa siitä, millaisia ongelmia perheet kohtaavat Suomeen tullessaan. Halusimme kerätä oppaaseen tietoa, joka vastaisi heidän kohtaamiinsa ongelmiin. Halusimme kartoittaa sitä, millaista tietoa maahanmuuttajille on jo tarjolla, ja millaista uutta tietoa voimme antaa.

Nettisivuja tutkiessa huomasimme tietoa olevan paljon. Oppaat olivat laajoja sisällöltään ja ne eivät usein olleet mielestämme selkeitä. Löysimme oppaita, joissa oli tärkeää asiaa, joka kuitenkin löytyi vasta sitten kun oli avannut useamman linkin. Tieto oli hyvin vaikeasti löydettävissä. Kävimme keskustelua oppaan sisällöstä myös yhteistyökumppaneiden kanssa. He esittivät meille toiveita ja ehdotuksia oppaan sisällöstä.

Oppaan sisällön päätimme loppujen lopuksi itse. Olennaisiksi asioiksi nousivat perhe ja sen tehtävät, vanhemmuus ja vanhemmuuden roolit, sekä lapsi ja lapsen oikeudet suomalaisessa yhteiskunnassa. Erityisesti halusimme korostaa lapsen perushoitoa ja kasvatusta. Ajattelimme kertoa oppaassa vähän myös lapsiperheille suunnatuista palveluista Oulussa. Usein suomalaiset palvelut ovat maahanmuuttajille vieraita ja he kokevat jäävänsä yksin, ilman apua. Maahanmuuttajat eivät usein tunne suomalaista palvelujärjestelmää. Lisäksi palvelukonaisuus on hajanainen ja palveluiden löytäminen voi olla vaikeaa.

Kun olimme päättäneet oppaaseen tulevat asiat, aloimme etsiä teoriatietoa aiheista. Teoriatiedon pohjalta kirjoitimme opinnäytetyösuunnitelman. Halusimme nostaa esille niitä asioita, jotka suomalaisessa kulttuurissa ovat erilaisia, ja tärkeitä tietää. Esimerkiksi laki vaikuttaa Suomessa perheisiin ja lapsen ja vanhemman suhteeseen vahvasti.

Oppaan sisällön suunnittelussa nousi esille myös kieliasun tärkeys. Sovimme yhdessä yhteistyökumppanimme kanssa, että opas tulee kirjoittaa selkokielellä. Halusimme kirjoittaa oppaan ymmärtävästä ja kannustavasta näkökulmasta. Halusimme korostaa maahanmuuttajien oikeutta myös omaan kulttuuriin ja kieleen. Koemme, että emme voi tarjota yhtä ainoaa oikeaa tapaa olla vanhempi, vaan haluamme antaa neuvoja ja tietoa, jota he voivat halutessaan hyödyntää.

6.3 Tuotteen toteutus ja arviointi

Opinnäytetyösuunnitelman pohjalta aloimme koota tuotetta. Aluksi teimme tuotteesta hahmotelman, johon kokosimme teoriaa. Tuotteen alkuun kirjoitimme mistä oppaassa on kyse ja kenelle se on tarkoitettu. Ajatuksenamme oli kirjoittaa esittely maahanmuuttajalähtöisesti. Kerroimme lyhyesti sopeutumisen haasteista ja sopeutumista tukevista voimavaroista sekä kotoutumisen tavoitteesta.

Oppaassa kerroimme suomalaisesta yhteiskunnasta ja perheistä. Kirjoitimme suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista sekä hieman yhteiskunnan muutoksista ja vaikutuksista perheiden elämään. Näin perheiden nykyelämäntapaa on helpompi ymmärtää. Kerroimme erilaisista perheistä sekä perheenjäsenten oikeuksista ja velvollisuuksista suomalaisissa yhteiskunnassa. Kirjoitimme myös vanhemman velvollisuuksista ja lapsen oikeuksista suomalaisessa yhteiskunnassa. Keskeisiksi aihealueiksi oppaassa nousivat lapsen perushoito ja kasvatusta. Loppuun kokosimme tietoa lapsiperhepalveluista, kuten päivähoidosta, neuvolasta ja lastensuojelusta.

Kävimme näyttämässä tuotteen raakaversiota arvioitavana maahanmuuttajapalveluissa. Kysyimme myös mielipidettä koulusta saamaamme ehdotukseen, että tuotetta elävöitetäisiin kuvilla. Heiltä saadun palautteen pohjalta korjasimme tuotteen ulkoasua ja asiasisältöä. Asiasisältö oli heidän mielestään kunnossa. Lisäksi he halusivat, että kirjoitamme oppaaseen selkeän johdantokappaleen ja mahdollisesti sisällysluettelon. He ehdottivat myös, että yhdistämme oppaan teoriaa laajemmiksi kappaleiksi. Olimme itse ajatelleet, että teemme oppaasta mahdollisimman selkeän ja helposti ymmärrettävän laittamalla siihen asiat ranskalaisin viivoin.

Yhteistyökumppanimme toivoi myös, että kirjoittaisimme oppaaseen enemmän maahanmuuttajapalveluista ja lisäisimme tuotteeseen sivun heidän yhteystietojan varten. Näin siksi, että oppaasta päätettiin tehdä myös paperiversio, joka toimii työvälineenä maahanmuuttajien kotoutumisen alkuvaiheessa. Alun perin ajatus oli, että tuote tulee maahanmuuttajapalveluiden internet-sivustoille. Kuvasia jäi meidän itsemme päätettäväksi.

Neuvottelimme tilaajan kanssa siitä, että jättäisimme pois kokonaan kunnalliset lapsiperhepalvelut, sillä tuotteen kohderyhmän palvelut ovat juuri nimenomaan maahanmuuttajapalveluissa. Muut palvelut voisivat mahdollisesti aiheuttaa sekaannusta asiakaskunnassa, eivätkä he enää tietäisi, mistä he palveluita saavat. Yhteistyössä päätimme rajata muut palvelut pois. Maahanmuuttajapalveluiden työntekijät olivat antaneet meille ehdotuksia myös tuotteen kieliasun suhteen. Korjasimme tuotetta saamamme palautteen mukaan ja etsimme henkilön, joka kuvitti tuotteen.

Teimme tuotteesta vihkosen, jonka palautimme maahanmuuttajapalveluihin. Yhteistyökumppanimme oli tyytyväinen valmistettuun tuotteeseen. Tuotteen ulkoasu ja sisältö vastasivat yhteistyökumppanimme toiveita. Lopullisen tuotteen kieliasun tarkisti vielä Maahanmuuttajapalveluiden henkilökunnasta selkokielen taitaja. Koululta saimme vielä palautetta tehdystä tuotteesta. Teimme tuotteeseen vielä muutaman muokkauksen opettajilta saadun arvioinnin mukaan. Maahanmuuttajapalvelut hyväksyivät muutokset tuotteessa ja aikoivat ottaa tuotteen käyttöön. Tuote tehtiin alustavasti selkokielellä ja lisäksi se käännetään pääkieliryhmille.

Tuotteesta saimme hyvän palautteen. Palautteen mukaan tuote tulee todelliseen tarpeeseen ja soveltuu hyvin työelämään. Maahanmuuttajapalveluissa ei ole aikaisemmin ollut tarjolla omaa selkokielistä opasta maahanmuuttajille. Opas on käytännöllinen, ja sen kautta avataan suomalaisen perheen ja vanhemmuuden mallia ja saadaan jaettua yhteistä ymmärrystä. Opas tulee Oulun kaupungin hyvinvointipalveluihin työntekijöiden yhteiseksi työvälineeksi, erityisesti maahanmuuttajataustaisia perheitä varten. Opasta tullaan käymään läpi yhdessä perheiden ja vanhempien kanssa, jolloin se toimii yhtenä työvälineenä kotouttamisessa varsinkin sen alkuvaiheessa.

7 POHDINTA

Uskomme oppaasta olevan hyötyä maahanmuuttajavanhemmille. Ajattelemme että tuote varmasti täydentää maahanmuuttajien kotouttamistoimiin suunnattua materiaalia. Varmasti kaikenlainen tieto uudesta yhteiskunnasta helpottaa sopeutumista. Kokosimme tuotteeseen tietoa, joita ajattelemme maahanmuuttajaperheiden tarvitsevan arkielämässä. Tavoittemme on, että maahanmuuttajavanhemmat saavat tuotteesta sellaista tietoa, joka auttaa heitä kotoutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja ymmärtämään sitä paremmin.

Vanhemmuus suomalaisessa yhteiskunnassa on erilaista kuin useissa muissa maissa. Kulttuurinvaihtelut ovat suuria. Koko maahanmuuttajaperheen sopeutuminen vaatii oman aikansa. Perheessä voidaan kokea useita haasteita samanaikaisesti. Maahanmuuttajilta voidaan odottaa, että he käyttäytyisivät valtaväestön tavoin. Myös vanhemmuuteen kohdistuu yhteiskunnasta käsin paineita ja odotuksia. Vanhemmuus uudessa yhteiskunnassa voidaan kokea haastavaksi. Usein maahanmuuttajat tulevat yhteisöllisistä kulttuureista, eikä Suomessa ole yhteisön tukea saatavilla. Vanhemmuus voi tuntua yksinäiseltä tehtävältä.

Suomessa laki on vahva ja lapsellakin on paljon oikeuksia, jotka vanhempana tulee ottaa huomioon. Usein myös suomalaiset vanhemmat saattavat kokea vanhemmuuteen kohdistuvia paineita. Suomessa yhä useammin poliittisten keskustelujen kohteena on vanhemmuus, johon kohdistetaan odotuksia. Kuitenkaan Suomessa vanhemmat eivät ole kasvatustehtävän kanssa yksin, vaan nyky-Suomessa yhteiskunta ikään kuin korvaa entisajan yhteisöllisyyttä.

Emme ajattele, että maahanmuuttajien tulisi sopeutua Suomeen hetkessä ja elää täysin valtaväestölle tyypillisellä tavalla. Tuotteen ei ole tarkoitus toimia ohjenuorana maahanmuuttajavanhemmille. Tarkoitus on, että maahanmuuttajavanhemmat saavat valita oppaasta hyväksi näkemiään asioita ja yhdistää niitä vanhoihin näkemyksiinsä ja toimintatapoihin. Maahanmuuttajilla on oikeus säilyttää oma kieli ja oman kulttuurinsa tapoja. Toivomme tuotteen toimivan kaksikulttuurisuutta edistävänä voimavarana. Halusimme laittaa tuotteeseen myös

asioita, joita ajattelemme, että maahanmuuttajien on syytä tietää voidakseen toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Näitä ovat lakiin perustuvat oikeudet ja velvollisuudet. Maahanmuuttajat ovat valtaväestön kanssa tasavertaisessa asemassa.

Mielestämme maahanmuuttajien sopeutumista tulisi tukea monipuolisemmin jo kotoutumisen alkuvaiheessa. Ajattelemme, että kaikenlainen uutta yhteiskuntaa koskeva tieto koetaan hyödylliseksi. Mielestämme on hyvä, että kotouttamistoinnista säädetään lailla ja kotouttamispalveluita on useissa kunnissa kehitetty. Koemme hyväksi, että maahanmuuttajat saavat uudesta yhteiskunnasta tietoa myös internetistä ja tietoa löytyy myös useilla eri kielillä. Tieto on kuitenkin hajanaisista ja vaikeasti löydettävissä. Mielestämme tietoa tarjoavia lähteitä voitaisiin keskittää.

Teoriatietoa tutkiessa opimme paljon lisää maahanmuuttajien kotouttamiseen liittyvistä asioista. Aiemmin olimme nähneet maahanmuuttajatyön merkityksen vain maahanmuuttajien yksilöllisen sopeutumisen ja hyvinvoinnin kannalta, mutta nyt opimme että työllä on myös laajempi yhteiskunnallinen merkitys. Maahanmuuttajien sopeutuminen ja aktiivinen osallistuminen yhteiskunnan toimintaan on merkittävää myös yhteiskunnan jatkuvuuden ja toimivuuden kannalta. Suomessa ikärakenne on korkea ja väestönkasvu hidastunut. Maahanmuuttajien ikärakenne sen sijaan on nuori. Maahanmuuttajat tulisi nähdä potentiaalisena työvoimana nyt ja tulevaisuudessa.

Aloimme miettiä aihetta tarkemmin ja huomasimme, että aivan liian usein maahanmuuttajien tieto-taito jää käyttämättä. Usein puhutaan, että maahanmuuttajien työllistyminen on hankalaa, koska he eivät osaa vielä kieltä kunnolla. Näemme itsekkin kielen oppimisen merkityksen tärkeäksi, mutta ajattelemme että maahanmuuttajat voisivat oppia kieltä useammin juuri työpaikoilla. Maahanmuuttajien työllistämiseen heti kotoutumisen alkuvaiheessa tulisi panostaa enemmän. Mielestämme eri kulttuureiden edustajat voisivat tehdä myös sosiaalityöstä rikkaampaa. Esimerkiksi päiväkodeissa tai lastensuojeluyksiköissä on nykyisin yhä useammin myös maahanmuuttajataustaisia lapsia, joille varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa kieli ja kulttuuri ovat vieraita. Uskomme että saman

etnisen kulttuurin ja yhteisen kielen edustaja olisi oiva tuki ja turva tällaisille lapsille.

Suomessa yhteiskunnan eri etuudet ja palvelut tukevat lapsiperheitä melko hyvin. Mielestämme suomalaisessa yhteiskunnassa lapsiperheet voisivat saada erityistä tukea vielä toisistaan ja saada voimia vahvemmassa yhteisöllisyydestä. Vanhemmat voisivat muodostaa yhdessä erilaisia voimavaroja tukevia verkostoja ja vertaisryhmiä. Opiskelijat ja vapaaehtoiset olisivat oivia henkilöitä tällaisten voimien yhteen saattamiseksi. Mielestämme tämä voisi olla hyvä aihe myös opinnäytetyölle. Käytäntöön vahvasti sidoksissa oleville toiminnallisille töille olisi tarvetta varmasti koko sosiaalialalla. Niillä voitaisiin mahdollisesti täydentää julkisen ja kolmannen sektorin palveluita ainakin jollain tapaa.

Hyvä toiminnallisen opinnäytetyön aihe voisi olla myös valtakulttuurin väestön ja maahanmuuttajaperheiden välisten suhteiden edistäminen eri tavoin. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi järjestämällä heille yhteistä toimintaa. Suhteet valtaväestöön auttavat maahanmuuttajien sopeutumista. Mielestämme myös suomalaiset voisivat oppia paljon hyviä asioita maahanmuuttajilta. Maahanmuuttajat tarvitsevat monenlaista tietoa uudesta yhteiskunnasta siihen sopeutuessaan, joten opinnäytetöinä on varmasti aiheellista tuottaa lisää tietoa. Näemme hyväksi aiheeksi tuottaa esimerkiksi tietopaketti lastensuojelusta, sillä se näyttyy useille maahanmuuttajille vieraana ja ehkä jopa pelottavana asiana. Se on kuitenkin tärkeä perheitä tukeva palvelu. Yhteistyökumppanimme nosti esiin ajatuksen myös kotouttamislain purkamisesta maahanmuuttajille selkokielelle.

Koimme opinnäytetyöprosessin aikana onnistumisia ja oppimisen elämyksiä. Kuitenkin kohtasimme myös haasteita. Tietoa eri aihealueista löytyi paljon ja teorian rajaaminen tuotti vaikeuksia. Oppaaseen tulevien asioiden rajaaminen oli haastavaa, koska tärkeää maahanmuuttajien kannalta tärkeää tietoa koimme olevan paljon. Haasteita oppaan sisällön suunnitteluun aiheutti myös se, että emme olleet varmoja kuinka paljon tietoa määrällisesti oppaaseen voimme laittaa. Maahanmuuttajien joukko ei ole yhtenäinen ryhmä, vaan kaikki ovat yksilöitä ja tämä näkyy myös eroina jokaisen kielitaidossa.

Tulimme siihen tulokseen, että iso osa kohderyhmästä tulee vastaanottokeskuksesta maahanmuuttajapalveluiden asiakkaiksi, joten ainakin osa heistä osaa suomenkieltä jo jonkin verran. Ajattelimme, että voimme kirjoittaa oppaaseen tärkeitä asioita vähän laajemminkin, koska oppaan on tarkoitus toimia työvälineenä maahanmuuttajaperheen asiakkuuden alkuvaiheessa, jolloin heidän apunaan toimii myös tulkki tai muu Maahanmuuttajapalveluiden työntekijä.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan opettavainen ja mielenkiintoinen. Koemme kehittyneemme opinnäytetyöprosessin aikana ammatillisesti sekä henkisesti. Olemme tehneet työn eettisen näkökulman huomioon ottaen. Olemme miettineet eettisiä ratkaisuja työn eri vaiheissa. Halusimme tehdä työn kaikkia ihmisiä kunnioittavasta ja tasa-arvoistavasta näkökulmasta. Olemme olleet työssä rehellisiä ja kiinnittäneet huomiota lähteiden luotettavuuteen. Pyrkimys on ollut, että opinnäytetyön seuraukset ovat käytäntöä hyödyntäviä.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne 1993: Kun kulttuurit kohtaavat. Helsinki: Otava.
- Alitolppa-Niitamo, Anne & Söderling, Ismo 2005. Johdanto. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 10–11.
- Alitolppa-Niitamo 2005. Maahanmuuttajataustaiset perheet ja hyvinvoinnin edellytykset. Teoksessa Anne Alitolppa-Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, 45–47.
- Anis, Merja 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat -Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008.
- Aula, Maria Kaisa 2006. Miten lapset ja nuoret voivat? Viitattu 20.3.2012 <http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/-/view/1396977>
- Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2007. Riskiolosuhdetyöryhmä 2006–2007. Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen. Viitattu 30.3.2012 http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/fff771004a176e1293ddfb3d8d1d4668/opas_risu_07.pdf?MOD=AJPERES
- Hermanson, Elina 2008. Lapsilähtöinen kasvatus ja curling-vanhemmuus. Terveyskirjasto, kustannus Oy duodecim. Viitattu 20.11.2011 http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00034
- Hännikäinen, Maritta & Rasku-Puttonen, Helena 2006. Johdanto:Päiväkoti ja koulu vuorovaikutuksellisia yhteisöinä. Teoksessa Kirsti Karila, Maarit Alasuutari, Maritta Hännikäinen, Anna-Raija Nummenmaa & Helena Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

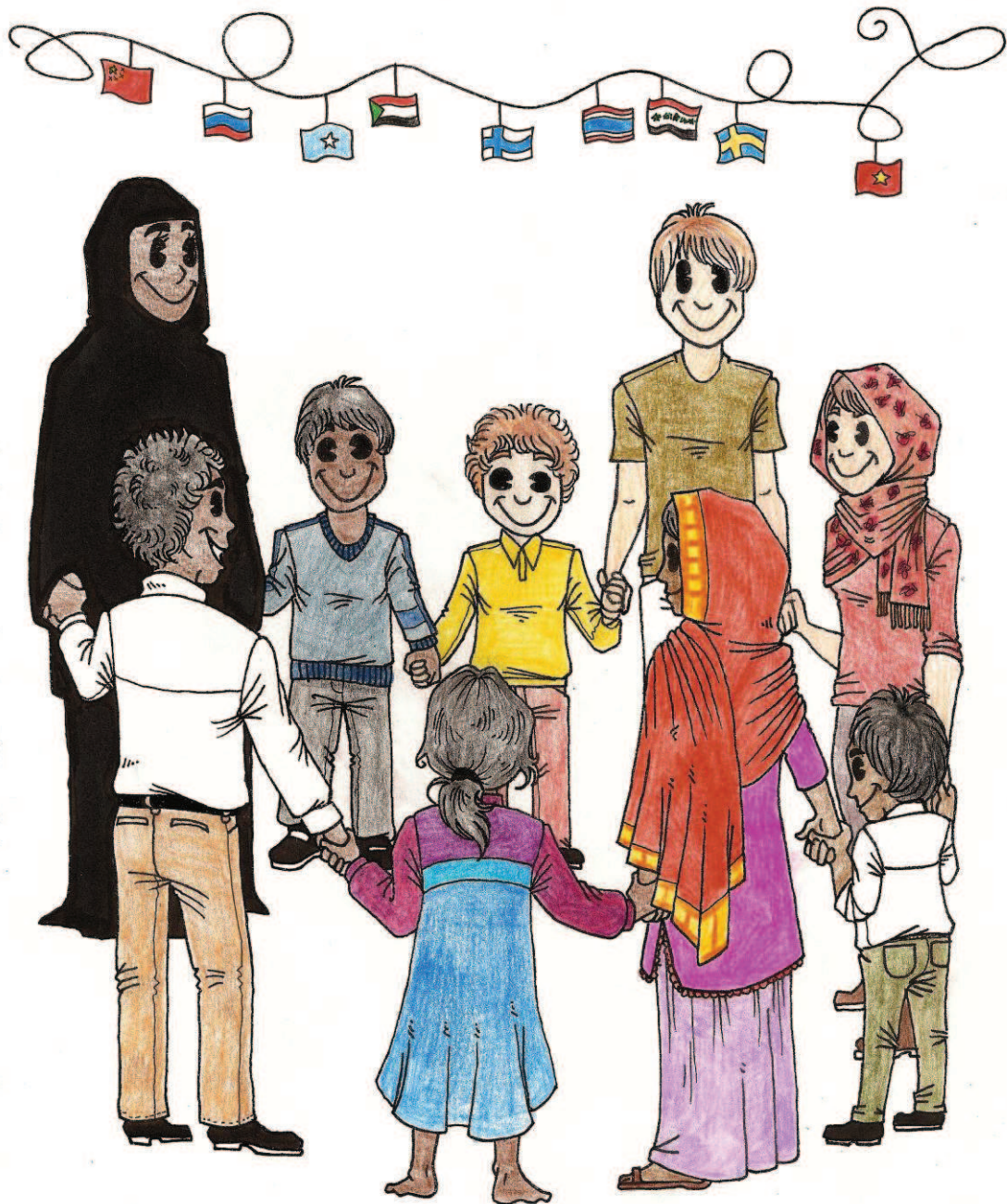
- Kuokkanen, Helena 2006. Kasvatus ja varhaiskasvatus. Teoksessa Arja Häkkä, Helena Kuokkanen & Virolainen Arja (toim.) Lapsen parhaaksi – lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima.
- Karisto, Antti; Takala, Pentti & Haapola, Ilkka 1999. Matkalla nykyaikaan – Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Juva: WSOY.
- Kalland 2006. Lapsiperheen hyvinvointi. Rausta-aineistoa Staksin ja opetushallituksen asiantuntijaseminaariin
 ”Lasten hyvinvointi ja oppimisvalmiuksien arviointi 3-7 vuoden iässä”
 Stakes. Viitattu 17.3.2012 http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/BDFF3EA0-A525-45F7-B1EF-D7D86DC02570/0/Lapsiperheenhyvinvointi_kalland_3_.pdf
- Kotouttamislaki 1999/493, 9.4.1999. Viitattu 20.2.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361, 8.4.1983. Viitattu 14.2.2012 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Laki lapsen päivähoitosta 1973/36, 19.1.1973. Viitattu 14.2.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>
- Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999/493, 9.4.1999. Viitattu 20.2.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990493>
- Lapsiasiavaltuutettu i.a. Lapsia koskevat lait Suomessa. Viitattu 14.2.2012
http://www.lapsiasia.fi/lapsiasiat/keskeiset_lait
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 14.2.2012
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lehto, Juhani; Kananoja, Aulikki; Kokko, Simo & Taipale, Vappu 2003. Sosiaali- ja terveydenhuolto. Juva: WS Bookwell Oy.
- Liuha, Tarja & Partonen, Timo 2009. Uni-valverytmi on perimässä, sisäisessä kellossa. Viitattu 25.3.2012
<http://www.tervesuomi.fi/fi/julkaisu/11741>
- Lyytinen, Paula & Lyytinen, Heikki 2003. Tiedollinen kehitys lapsuudessa. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Vantaa: WSOY.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.a. Lapsi aloittaa päivähoiton. Viitattu 25.3.2012

- http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/lapsi_aloittaa_paivahoidon/
Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.b. Uni ja Ravitseminen: Leikki-ikäisen uni.
Viitattu 25.3.2012
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/uni_ja_ravitseminen/uni/leikki-ikainen/
- Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.c. Vanhemmuus ja kasvatus - Lapsen ja vanhemman varhainen vuorovaikutus. Viitattu 25.3.2012
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_ja_vanhemman_varhainen_vu/
- Nurmiraanta, Hanna; Leppämäki, Päivi & Horppu, Sari 2009. Kehityspsykologiaa lapsuudesta vanhuuteen. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Oulun kaupunki i.a. Sosiaali- ja terveystieteiden palvelut, maahanmuuttajapalvelut. Viitattu 12.3.2012 <http://www.ouka.fi/sote/maahanmuuttajat/index.html>
- Paajanen 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Väestötutkimuslaitos Katsauksia E 30/2007. Viitattu 10.3.2012 <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/7e8a7b991d8a1dfe2cb326b6e3d2b97a/1333347484/application/pdf/237278/Perhebarometri%202007.pdf>
- Paananen, Jani. Ohjaaja, Oulun kaupungin maahanmuuttajapalvelut. Oulu. Henkilökohtainen tiedonanto 15.1.2012.
- Paganus, Aila i.a. lasten ja nuorten ravitseminen. Therapia Fennica. Viitattu 25.3.2012
http://therapiafennica.fi/wiki/index.php?title=Lapsen_ravinto
- Pietiläinen, Marjut & Nikander, Timo 2011. Lapsiperheiden määrä pienin vuosikymmeniin. Viitattu 20.3.2012
http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-08-16_001.html
- Ritmala, Marjo; Ojanen, Tuija; Sivén, Tuula; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2010. Lapsen aika. Helsinki: WSOY.
- Ruoppila, Isto 1995. Kehityspsykologian alkuvaiheet. Teoksessa Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas & Heikki Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan –kehitys kontekstissään. Porvoo: WSOY.
- Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Salo, Saara 2003. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Vantaa: WSOY.
- Sinkkonen, Jari i.a. Aikuiset kuvittelevat lapset liian pärjääviksi. Viitattu 14.2.2012 <http://sijaisvanhemmuus.atspace.com/sinkkonen.htm>
- Smedje, Hans; Allik, Hiie & Larsson, Jan-Olov 2008. Barns sömnproblem måste tas på allvar. Viitattu 25.3.2012 http://www.lakartidningen.se/store/articlepdf/1/10529/LKT0843s3002_3003.pdf
- Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 2006. Oikeus ja kohtuus. Arvioita ja ehdotuksia yksityisestä ja julkisesta hyvinvointivastuusta. Hyvinvointivaltion rajat -hanke. Viitattu 16.2.2012 <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/m227-VERKKO.pdf>
- Sosiaaliportti i.a. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 10.3.2012 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoitojakasvatus/perushoito/>
- Suomen perustuslaki 1999/731, 11.6.1999. Viitattu 10.3.2012 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Susi & Heikkilä 2011. Maahanmuuttajat, poliisi ja sosiaalityö -hyviä käytäntöjä Suomessa. Siirtolaisuusinstituutti. Viitattu 17.3.2012 <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports67.pdf>
- Tilastokeskus 2011a. Kuka on maahanmuuttaja? Viitattu 17.3.2012 http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0
- Tilastokeskus 2011b. Tietoyhteiskunta. Viitattu 20.3.2012 <http://www.stat.fi/tup/tietoyhteiskunta/index.html>
- Tilastokeskus i.a. Perhe. Viitattu 10.3.2012 <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012. Kasvun kumppanit: Kasvatuskumppanuus. Viitattu 9.1.2012 <http://www.thl.fi/fi-FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Lasten asema ja palvelut 1990-luvun la-
masta tähän päivään. Viitattu 16.2.2012 [http://www.thl.fi/thl-
client/pdfs/481056f6-25df-40a8-9d95-e3b6eaf9d7bf](http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/481056f6-25df-40a8-9d95-e3b6eaf9d7bf)
- Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä i.a. Vanhemmuuden roolikartta.
Viitattu 20.11.2011
[http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=
10&Itemid=11](http://www.vslk.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=11)
- Vilén, Marika; Vihunen Riitta; Vartiainen, Jari; Sivén, Tuula; Neuvonen, Sohvi &
Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus – erityinen elämänvaihe. Helsinki:
WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Väestöliitto 2012. Pienten lasten vanhempien elämän tasapaino. Viitattu
16.11.2011
[http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_l
asten_vanhemmat/elamaa_lapsiperheessa/](http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/elamaa_lapsiperheessa/)

VANHEMPANA SUOMALAISESSA YHTEISKUNNASSA

OPPAAN SISÄLTÖ

MIKÄ TÄMÄ OPAS ON?.....	3
YHTEISKUNTA JA PERHEET.....	4
ERILAISIA PERHEITÄ JA ERILAISTA VANHEMMUUTTA.....	5
VANHEMMAN VELVOLLISUUDET JA LAPSEN OIKEUDET	6
VANHEMMAN JA LAPSEN SUHDE.....	7
• VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON HUOLEHTIA LAPSESTA	7
• VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON RAKASTAA JA ASETTAA RAJOJA ...	8
• VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON OPETTAA LAPSELLE ELÄMÄN TAITOJA.....	8
OULUN KAUPUNGIN MAAHANMUUTTAJAPALVELUT	10
MAAHANMUUTTAJAPALVELUIDEN YHTEYSTIEDOT	11

MIKÄ TÄMÄ OPAS ON?

Opas on sinulle pienen lapsen vanhempi, joka olet muuttanut Suomeen Euroopan ulkopuolelta. Oppaassa kerrotaan sinulle tärkeitä asioita perheestä ja vanhemmuudesta Suomessa. Suomalainen yhteiskunta, kulttuuri ja kieli ovat sinulle vieraita. Jos tulet kaukaa, on Suomi hyvin erilainen maa. Suomessa perheestä, lapsuudesta ja vanhemmuudesta ajatellaan eri tavalla kuin mihin olet tottunut.

Oppaassa kerrotaan, mitä oikeuksia sinulla vanhempana on Suomessa. Myös lapsella on oikeuksia, jotka sinun pitää tietää. Suomessa laki turvaa oikeuksia. Laki asettaa myös velvoitteita, joita tulee noudattaa. Oppaassa on tietoa lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. Tieto perustuu tutkimuksiin ja suomalaiseen näkemykseen. Voit saada oppaasta uusia ajatuksia, joista voi olla sinulle apua.

Vanhemmilla on erilaisia tapoja kasvattaa lasta. Hyviä tapoja on paljon. Sinullakin on hyviä ajatuksia. Säilytä hyvät tavat, jotka sopivat sinulle ja lapsellesi. Olet kahden kulttuurin välissä ja voit ottaa molemmista kulttuureista hyviä asioita. Sinulla on oikeus säilyttää kulttuuri ja kieli. Ne merkitsevät paljon myös lapsellesi. Opeta lapselle kotona omaa äidinkieltäsi ja kulttuuria.

Kotoutuminen uuteen kulttuuriin on haastavaa. Se vie paljon aikaa. Kotoutuminen aiheuttaa muutoksia perheessä, parisuhteessa ja perherooleissa. Jokainen perheenjäsenen sopeutuu eri lailla. Uusi kulttuuri muokkaa identiteettiä. On tärkeää, että vanhemmat säilyttävät aikuisen roolin perheessä, vaikka lapset voivat kotoutua nopeammin. Isän ja äidin on tärkeää keskustella perheen asioista yhdessä. Lapset tarvitsevat aikuisen tukea kotoutumiseen.

Uudessa maassa voi tuntua siltä, että on yksin ja jää ilman apua. Olet voinut tottua siihen, että saat tukea paljon lähiyhteisöltä. Tärkeää tukea saat omalta perheeltä ja omasta etnisestä yhteisöstä. Suhteet valtaväestöön edistävät kotoutumista. Suomessa perheet saavat elämään ja kasvatukseen monipuolista tukea valtiolta ja eri toimijoilta kunnassa.

Tarkoitus on, että sinä ja perheesi kotoudutte Suomeen ja voitte hyvin. On tärkeää, että löydätte oman paikkanne yhteiskunnassa ja teistä tulee aktiivisia kansalaisia.

YHTEISKUNTA JA PERHEET

Suomalainen yhteiskunta on kehittynyt paljon viime vuosisatojen aikana. Suomi on teollinen valtio. Suomesta on rakennettu hyvinvointivaltio. Suomessa voidaan kansainvälisen vertailun mukaan hyvin. Lain mukaan kaikki ihmiset ovat arvokkaita ja tasa-arvoisia yksilöitä. Jokaisella on vahvat perusoikeudet. Laki turvaa oikeudet.

Lain mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus arvokkaaseen elämään, omaan mielipiteeseen, kieleen, kulttuuriin ja uskontoon. Kaikilla on oikeus turvalliseen elämään, vapautteen ja koskemattomuuteen. Suomessa ketään ei saa syrjiä iän, sukupuolen, etnisen taustan, uskonnon tai varallisuuden perusteella.

Suomessa kaikilla ihmisillä on lain mukaan mahdollisuus sosiaaliturvaan, joka takaa ihmisarvoisen elämän. Suomessa kaikilla on mahdollisuus monipuolisiin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kaikilla on mahdollisuus osallistua yhteiskunnan toimintaan, tehdä työtä ja käydä koulua.

Valtiolla on vahva rooli perheiden elämässä. Se tukee perheiden hyvinvointia monella tapaa. Perheillä on oikeus saada asuinkunnassaan erilaisia etuuksia ja palveluita. Ne järjestetään pääosin verorahoilla. Tarvittaessa perheet saavat taloudellista tukea. Perheitä autetaan lasten kasvatustehtävässä.

Yleisimmät lapsiperhettä tukevat palvelut ovat neuvola ja päivähoito. Perheellä on mahdollisuus saada tukea myös lastensuojelusta. Lisäksi kunnassa on useita muita toimijoita, joiden palvelut on tarkoitettu perheille. Lisää tietoa on oppaan lopussa.

Yhteiskunnan kulttuuri ja arvot näkyvät perheissä. Suomessa on vahvistunut yksilökeskeinen kulttuuri. Perheet ovat muuttuneet paljon, kun yhteiskunta on kehittynyt. Ennen suomalaisissa perheissä asuttiin maaseudulla. Perheissä tuotettiin itse kaikki mitä elämässä tarvittiin. Perheet, ystävät ja sukulaiset toimivat yhdessä. Yhteisöstä saatiin apua ja tukea.

Nykyään useat perheet asuvat kaupungissa. Lapsimäärä perheissä on vähentynyt. Perheiden sukulaiset asuvat usein kaukana perheestä. Perheet elävät melko itsenäistä elämää. Useissa perheissä ystäviä ja sukulaisia tavataan melko harvoin. Tavallisesti perheiden vanhemmat käyvät töissä. On myös perheitä, joissa vanhemmat ovat työttömiä.

Perheenjäsenten roolit ovat muuttuneet. Suomessa mies ja nainen ovat tasa-arvoisia. Naisella on oikeus käydä palkkatyössä, osallistua yhteiskunnan toimintaan ja päättää itseään koskevista asioista. Nykyään on tavallista, että miehet osallistuvat kotona lasten hoitoon ja kasvatukseen. Miehet osallistuvat myös kotitöihin yhä enemmän. Perheessä lapsi ja aikuinen ovat tasa-arvoisia.

ERILAISIA PERHEITÄ JA ERILAISTA VANHEMMUUTTA

Suomessa ihmiset saavat tehdä omia valintoja ja päättää itse omista asioistaan. Erilaiset ratkaisut ovat yleisesti hyväksytyjä. Suomessa on yhä enemmän erilaisia perheitä ja erilaista vanhemmuutta.

Kaikissa perheissä on omat tavat toimia. Suomessa perheitä perustetaan eri tavoin. Tavallisesti henkilöt solmivat parisuhteen tai avioliiton omasta tahdosta. Suhteesta on mahdollista myös erota. Avioero ja yksinhuoltajuus ovat yleisesti hyväksytyjä.

Suomessa perheen virallisen määrittelyn tekee tilastokeskus. Se määrittelee perheet perinteisen ydinperhemallin mukaan. Virallista määritelmää käytetään esimerkiksi kun perhe hakee taloudellista tukea asumiseen. Virallisen määritelmän mukaan perhe asuu samassa taloudessa. Kaksi vanhempaa ja heidän lapsensa muodostavat perheen. Vanhemmat voivat olla avioliitossa tai avoliitossa. Perheen luona asuvia serkkuja, iso-vanhempia tai muita sukulaisia ei lasketa perheeseen.

Perheen muodostaa myös yksi vanhempi ja hänen lapsensa. Perhe voi muodostua myös kahdesta uudesta puolisoista ja heidän lapsistaan. Uudessa perheessä voi olla molempien puolisoitten lapsia. Perheeksi lasketaan myös avopari, jolla ei ole lapsia. Perheen voivat muodostaa myös kaksi samaa sukupuolta olevaa henkilöä.

VANHEMMAN VELVOLLISUUDET JA LAPSEN OIKEUDET

Suomen lain mukaan alle 18-vuotias on lapsi. Suomessa lapsen asema on hyvä. Lain mukaan lapsi ja aikuinen ovat tasa-arvoisia ihmisiä. Suomessa lapsella on samat perusoikeudet kuin aikuisilla. Lapsella on myös omia oikeuksia. Lapsi ei pysty itse huolehtimaan siitä, että oikeudet toteutuvat.

Suomessa laki turvaa lapsen asemaa ja oikeuksia. Viranomaiset valvovat, että lapsen oikeudet toteutuvat. Kaikilla aikuisilla ja erityisesti vanhemmilla on velvollisuus huolehtia, että lapsen oikeudet toteutuvat.

Lain mukaan kaikki lapset ovat arvokkaita yksilöitä. Lapsella on oikeus saada aikuiselta hyvää hoitoa ja kasvatusta. Lapsi tarvitsee aikuisen valvontaa ja huolenpitoa. Lapsi tarvitsee hellyyttä ja ymmärtämistä. Lapsella on oikeus kehittyä monipuolisesti, olla terve ja voida hyvin.

Lapsella on oikeus ihmissuhteisiin, jotka ovat turvallisia ja läheisiä. Lapsella on oikeus saada erityistä suojelua ja turvaa. Lapsella on oikeus kasvaa turvallisessa ympäristössä. Ympäristössä on oltava lapselle riittävästi tekemistä. Lapsella on oikeus leikkiin ja kavereihin. Ne ovat lapselle tärkeitä.

Lapsella on oikeus omaan mielipiteeseen. Lapsen ikä ja kehitystaso täytyy ottaa huomioon. Lapsella on oikeus olla lapsi. Lapsella on oikeus elää hyvä lapsuus ilman huolia. Lasta ei saa kurittaa ruumiillisesti. Lasta ei saa lyödä, tukistaa, eikä muulla tavalla loukata. Lasta ei saa alistaa.

Suomen lain mukaan lapsen vanhemmilla on päävastuu huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Lain mukaan lapsesta huolehtiminen on sekä isän että äidin tehtävä. Vanhempien tulee suojella lasta häntä vahingoittavilta asioilta. Lapsen kehitystä voivat vahingoittaa esimerkiksi lapsen laiminlyönti, pahoinpitely, perheväkivalta ja vanhempien päihdeongelma.

VANHEMMAN JA LAPSEN SUHDE

Lapsi kasvaa ja kehittyy kaiken aikaa. Lapsi on aktiivinen ja oppii jo pienenä. Lapsen ensimmäiset vuodet ovat tärkeitä lapsen kehitykselle. Lapsen kehitys tapahtuu kaikkialla ympäristöissä, jossa lapsi elää. Pienelle lapselle koti on tärkein kehitysympäristö. Kun lapsi kasvaa vanhemmaksi, hän oppii paljon kodin ulkopuolella. Lapsi oppii päiväkodissa, koulussa ja kavereilta.

Lapsi oppii toisilta ihmisiltä ja opettaa heitä. Lapsi oppii tutkimalla ja tekemällä asioita. Lapsi oppii leikissä. Suomessa ajatellaan, että vanhemman täytyy tietää mitä lapsi tarvitsee. Vanhemman tehtävä on tyydyttää lapsen tarpeet. Lapsi viestii tarpeistaan aikuiselle jo pienenä. Lapsen itku voi tarkoittaa esimerkiksi nälkää tai väsymystä.

Aikuisen tehtävä on ymmärtää lapsen viesti ja toteuttaa lapsen tarve. On tärkeää, että jo pienen vauvan viestit huomioidaan. Näin lapsi tuntee, että häntä ymmärretään ja hän on turvassa. Lapsen on tärkeä kokea, että hän on tärkeä ja rakas.

VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON HUOLEHTIA LAPSESTA

Vanhemman täytyy huolehtia lapsesta ja hänen terveydestään. Lapsi tarvitsee riittävästi ruokaa, unta, liikuntaa ja ulkoilua. Näin lapsi voi hyvin, kehittyy ja kasvaa.

Lapsi tarvitsee ruokaa riittävästi ja tarpeeksi usein. Suositus on, että lapsi saa päivässä kaksi lämmintä ateriaa, aamupalan, välipalan ja iltapalan. Lämmin ruoka on tärkeä lapselle. Lapsi tarvitsee myös riittävästi juomista. Ruoan on hyvä olla monipuolista ja ravitsevaa. Lapsen on hyvä saada täysjyvätuotteita, kasviksia, hedelmiä ja marjoja. Lapselle ei pidä antaa liikaa herkkuja, rasvaa ja sokeria.

Lapsi tarvitsee unta, että hän kasvaa ja jaksaa päivällä. Alle kouluikäinen lapsi tarvitsee 10–13 tuntia unta vuorokaudessa. Pienempi lapsi tarvitsee enemmän unta ja päiväunet. Lapsi tarvitsee liikuntaa ja ulkoilua vähintään kaksi tuntia päivässä. Ulkona lapsi voi purkaa energiaa. Raitis ilma auttaa lasta jaksamaan.

Lapsi täytyy pitää puhtaana. Näin lapsi pysyy terveenä ja voi hyvin. Lapsi tarvitsee kokopesua riittävän monta kertaa viikossa. Vaippaikäisen lapsen vaippa täytyy vaihtaa riittävän usein. Näkyvä lika lapsen iholla täytyy aina pestä pois. Kädet on hyvä pestä wc-käynnin jälkeen ja ennen ruokaa. Kädet on hyvä pestä myös ulkoilun jälkeen. Hampaat on hyvä pestä aamulla ja illalla.

Lapsi tarvitsee vaatetta sään mukaan. Talvella lapsi pitää pukea lämpimästi. Kesällä lapsi tarvitsee vähemmän vaatetta. Vanhemman täytyy huolehtia, että lapsen ympäristö on turvallinen. Vanhemman täytyy huolehtia, että lapsi ei loukkaa itseään. Vanhempi ei saa jättää pientä lasta yksin. Ympäristössä on oltava lapselle riittävästi mahdollisuuksia toimintaan ja leikkiin.

Lapsi tuntee olonsa turvalliseksi, kun lapsen elämä on säännöllistä. On hyvä että tietyt asiat ja rutiinit toistuvat joka päivä. Esimerkiksi ruokailun, ulkoilun ja nukkumisen on hyvä tapahtua joka päivä samaan aikaan. Lapset on hyvä laittaa nukkumaan ajoissa illalla, jotta he jaksavat herätä aamulla. Päivä on leikin ja toiminnan aikaa.

VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON RAKASTAA JA ASETTAA RAJOJA

Vanhemman tehtävä on antaa lapselle rakkautta. Näin lapsi tuntee, että hän on tärkeä ja hänestä välitetään. Lapsi tarvitsee vanhemmalta hellyyttä ja hyväksyntää. Lapsi tarvitsee kannustamista ja lohduttamista. Lapsi tarvitsee kiitosta, kehuja ja palkitsemista.

Lapsi tarvitsee aikuista asettamaan rajoja ja sääntöjä. Lapsi tarvitsee ei-sanaa. Näin lapsi tuntee, että aikuinen huolehtii ja välittää hänestä. Rajat ovat lapselle turvallisia. Aikuisen tehtävä on opettaa lapselle mikä on oikein ja väärin. Aikuisen tehtävä on ohjata lasta toimimaan oikein. Aikuinen valvoo, että lapsi noudattaa sääntöjä.

Suomen laki kieltää lapsen ruumiillisen kurittamisen. Keskustelu on hyvä keino kasvat-
taa lasta. Lapselle on hyvä perustella, miksi jokin asia on kielletty. Aikuisen on hyvä pysyä päätöksissä ja ottaa vanhempana vastuu lapsesta.

VANHEMMAN TEHTÄVÄ ON OPETTAA LAPSELLE ELÄMÄN TAITOJA

Vanhemman tehtävä on opettaa lapselle elämässä tarvittavia taitoja. Aikuisen on hyvä kertoa ja selittää lapselle asioita. Ympäristön tapahtumat kiinnostavat lasta. Vanhemman tehtävä on näyttää lapselle esimerkkiä, kuinka toimia. Vanhemman tehtävä on opettaa lapselle perheen ja yhteiskunnan arvoja, kulttuuria ja tapoja. Kotona lapsi oppii myös kielen.

Lapsi opettelee kotona erilaisia taitoja. Lapsi opettelee toimimaan vähitellen ilman aikuista. Lapsi tarvitsee kuitenkin aikuisen apua ja tukea. Lapsi opettelee esimerkiksi syömään ja pukemaan itse. On tärkeää että lapsi saa mahdollisuuden toimia itsenäisesti omien taitojen mukaan.

Lapsi opettelee kotona sosiaalisia taitoja ja ihmissuhteita. Pieni lapsi tarvitsee paljon aikuisen aikaa, keskustelua ja kuuntelua. Lapsi tarvitsee yhteisiä hetkiä ja tekemistä aikuisen kanssa. Lapsi tarvitsee läheisyyttä. Esimerkiksi sylissä oleminen ja yhteiset lukuhetket ovat lapselle tärkeitä.

Lapsen on hyvä saada näyttää kotona erilaisia tunteita. On tärkeää että lapsi saa näyttää turvallisesti myös pettymyksen tunteet. On tärkeää, että aikuinen on lapsen vierellä ja auttaa lasta käsittelemään tunnetta. Aikuisen on hyvä olla rauhallinen. Arjen iloista ja suruista on mukava selvitä yhdessä.

On monta tapaa olla hyvä vanhempi. Vanhemmat tuntevat yleensä parhaiten oman lapsensa ja tietävät mikä lapselle on hyväksi. Omat vanhemmat ovat lapselle erittäin tärkeitä. On tärkeää miettiä miten lasta hoitaa ja kasvattaa. Vanhemmat voivat ottaa mallia kasvatukseen omalta isältä ja äidiltä.

Vanhemmuus on arjen jakamista lapsen kanssa. Vanhempi oppii lapselta. On tärkeää, että vanhemmat huolehtivat omasta jaksamisesta. Mukava tekeminen yhdessä puolison tai kavereiden kanssa auttaa rentoutumaan. Vanhempana on tärkeä huolehtia myös parisuhteesta. Vanhemmat tarvitsevat yhteistä aikaa. Vanhemmuuteen liittyvistä tunteista on hyvä keskustella.

OULUN KAUPUNGIN MAAHANMUUTTAJAPALVELUT

Pakolaisena sinä saat maahanmuuttajapalveluista monipuolisia palveluja kolmen vuoden ajan. Jos olet tullut Suomeen paluumuuttajana, on sinulla oikeus maahanmuuttajapalveluihin puolen vuoden ajan. Jos olet muuttanut Suomeen ulkomailta muusta syystä, voit saada kotouttamispalveluita tarvittaessa.

Maahanmuuttajapalvelut järjestää erilaisia kotouttamispalveluja. Maahanmuuttajapalveluista saat lähes kaikki tarvitsemasi sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Maahanmuuttajapalvelusta saat seuraavia palveluita: pakolaisten ja paluumuuttajien vastaanottojärjestelyt, kotoutumispalvelut, sosiaalityön palvelut, opastus ja neuvonta, terveydenhuollon palvelut, ensimmäisten vuosien psykososiaalinen tukeminen.

Maahanmuuttajapalveluista saat ohjausta ja neuvontaa myös muista sinulle kuuluvista palveluista. Perheitä tukevat myös lastensuojelupalvelut. Perheille palveluja järjestää Oulussa esimerkiksi päivähoitopalvelut, tulkkipalvelut, Kansainvälisen toimintakeskuksen palvelut, sekä erilaiset perhekerhot.

Perhekerhoja järjestää esimerkiksi Oulun Evankelisluterilainen seurakunta. Sen toiminta on tarkoitettu myös muihin uskontoryhmiin kuuluville perheille. Perheille kerhoja järjestää myös Mannerheimin lastensuojeluliitto. Sieltä voit saada tukea myös lapsen hoitoon. Yksinhuoltajana saat tukea Yhden Vanhemman perheiden liitosta. Se järjestää erilaisia kerhoja ja ryhmiä.

MAAHANMUUTTAJAPALVELUIDEN YHTEYSTIEDOT:

Maahanmuuttajapalvelut on avoinna maanantaista perjantaihin klo 9-16.

Osoite: Kauppurienkatu 8 B, 4. krs, PL 61, 90015 Oulun kaupunki

Puhelinnumero: 050 347 5745

Faksi 08 5584 1871

sähköposti: etunimi.sukunimi@ouka.fi

Maahanmuuttajapalveluissa sinua palvelevat:

SOSIAALITYÖNTEKIJÄ

OHJAAJA

LÄÄKÄRI

TERVEYDENHOITAJA

ETUUSKÄSITTELIJÄ

KODINHOITAJA
